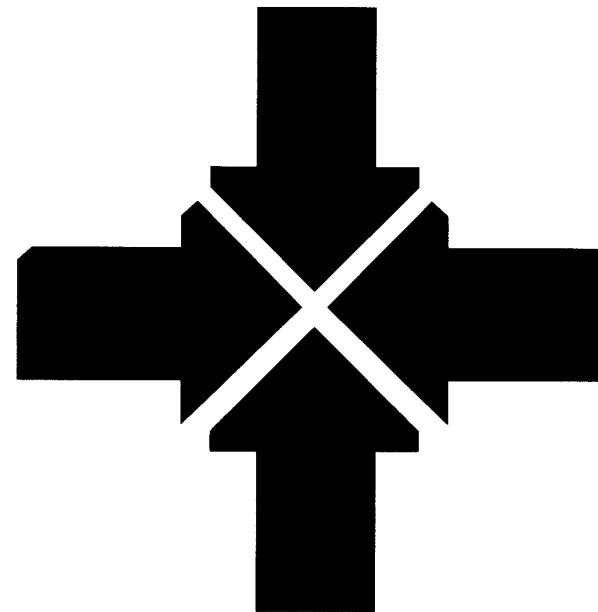

Príručka pre novinárov a ich organizácie

C 00 - 00508

Editor Aidan White

premeny

Premeny

Príručka pre novinárov a ich organizácie

Obsah

Úvod k slovenskému vydaniu

1. Ako príručku používať
2. Premeny: O čo ide a pred aké výzvy sme postavení
3. Autorské práva v digitálnom veku
4. Zamestnanie: budúcnosť slobodného povolania
5. Zápas o verejnoprávne vysielanie
6. Stratégia spolupráce a príprava na zmeny

Prílohy: Vyhlásenia a dokumenty MFN

Médiá a premeny

Voľní novinári

Verejnoprávne vysielanie

Vzťahy s inými mediálnymi pracovníkmi

Stanovy MFN

Etický kódex MFN

C 00 - 00508

ISBN 80-968164-2-X

ÚVOD K SLOVENSKÉMU VYDANIU

Publikácia Medzinárodnej federácie novinárov (MFN) PREMENY - Príručka pre novinárov a ich organizácie - editor Aidan White, je z obsahového hľadiska maximálne aktuálna pre slovenských novinárov, aj pre Slovenský syndikát novinárov ako ich členskú organizáciu. Už v roku 1996 SSN s MFN vydali pri príležitosti 70. výročia Medzinárodnej federácie novinárov publikáciu CEZ PRÁVA NOVINÁROV ZA PRÁVA VEREJNOSTI. Táto publikácia obsahovala rozsiahly súhrn informácií o zásadách činnosti MFN, jej hlavných aktivitách, stručných dejinách, ale najmä o aktuálnych problémoch žurnalistiky a novinárov, ako ich formulovali základné dokumenty tejto konfederácie a ako ich aktualizoval kongres v Santanderi (v máji 1995). Táto publikácia prispela k ujasneniu našich spoločných cieľov s medzinárodným spoločenstvom demokratických novinárov.

Po troch rokoch vydávame vďaka podpore nadácie Friedrich Ebert Stiftung, e. V., zastúpenia v Slovenskej republike, novú príručku MFN. Táto obsahovo organicky nadväzuje najmä na problémy, ktoré ako najaktuálnejšie exponoval kongres v Santanderi. Príručka potvrdzuje zároveň cieľavedomú snahu MFN tieto problémy postupne rozpracúvať, presnejšie ich formulovať, navrhovať prístupy k ich riešeniu a vyvolať analogický pohyb aj vo svojich členských organizáciach. Opiera sa o analytickú prácu expertov, odborných skupín a o dokumenty 23. kongresu MFN v Recife v Brazílii (máj 1998). Ukazuje cestu nastolovania a riešenia aktuálnych problémov žurnalistiky. Tento metodický impulz je jedným z dôvodov, aby sme jej venovali pozornosť.

Podstatné je, že publikácia ukazuje nové problémy v hlbšej perspektíve, ale zároveň aj vo väčšej šírke, ako ich bežne posudzujeme. Cenné je najmä vyznačenie súvislostí s aktivitami novinárskej organizácie. V tom pôsobí inšpiratívne.

MFN je svetová organizácia, konfederácia novinárskych organizácií, ktorá má nemalé problémy zohľadňovať regionálne, subregionálne priority, prípadne špecifiká jednotlivých krajín. Napriek tomu je obsah publikácie aktuálny aj pre Slovensko, ktoré už tiež vstúpilo do procesov zmien spôsobených rozvojom komunikačných technológií. Tieto zmeny prinášajú nárast pracovných možností, ale zároveň aj „novú žurnalistiku“ s odlišnými požiadavkami na profesijnú prípravu, usporiadanie pracovných vzťahov, uchovanie slobody prejavu a plurality.

Podstatná časť textu príručky má priamu súvislosť s rôznymi dôsledkami technologických zmien komunikácie v spoločnosti, ktoré mimoriadne intenzívne prebiehajú najmä v poslednom desaťročí a budú pokračovať. S týmto hlavným prúdom zmien súvisí napr. aj otázka autorských práv v digitálnom veku, najmä vzhľadom na internet. Značnú pozornosť, ale aj obavy vyvoláva trend smerujúci k uvoľňovaniu pracovnoprávnych vzťahov s novinárm, keď zamestnanec vytvára viac alebo menej pevné zmluvné partnerstvo s tzv. volným novinárom. V súvislosti so spoločenským a profesijným aspekтом technologických zmien je koncipovaná kapitola, venovaná stratégii spolupráce a solidarity organizácií pôsobiacich v informačnej oblasti. Relativne samostatnú, pre nás osobite aktuálnu problematiku, predstavuje kapitola venovaná zápasu o verejnoprávne médiá.

Uvedené tematiky sú relevantné pre vypracovanie kvalifikovaných stanovísk SSN k otázkam informačnej politiky, aj prehľbeniu vlastnej činnosti.

Príručku považujme za výzvu k diskusii a najmä podnet na riešenie transformačných zmien našej profesie.

Bratislava, august 1999

Vladimír HOLINA

1. Ako príručku používať

V príručke sú názory viacerých expertov a spolupracovníkov, ktorí sa počas uplynulých troch rokov zúčastnili na konferenciach, stretnutiach a výskumných projektoch organizovaných Medzinárodňou federáciou novinárov (MFN).

Zámerom príručky je oboznámiť novinárov s kľúčovými diskusiami sprevádzajúcimi proces technologickej premeny a jeho dopad na mediálnych pracovníkov a zároveň ponúknut' možné odpovede na otázkou, čo možno urobiť na zabezpečenie vyuhovujúcich pracovných podmienok a vytvorenie profesionálneho prostredia pre kvalitnú žurnalistiku.

Ide o praktickú príručku. Obsahuje diskusie o hlavných problémoch vyplývajúcich z premeny a meniaci sa povahy žurnalistickej práce, o problémoch organizácií združujúcich pracovníkov v slobodnom povolení, otázkach zásad slušnosti, ochrane autorských práv, budúcnosti rozhlasového a televízneho vysielania a diskusie o strategických úlohách stojacích pred novinárskymi organizáciami.

Mark Twain raz povedal: „Som za pokrok, avšak to, čo nemám rád, je zmena.“ Akoby hovoril za viacerých z nás v odborovom hnutí, pretože keď diskutujeme o dôsledkoch využívania nových technológií, sme často váhaví a vystrašení. Táto príručka sa obšírne zaobrávia viacerými ťažkosťami, ktorým musíme, alebo budeme musieť, čeliť. Jej cieľom je prispieť k lepšej informovanosti a ponúknut' praktické riešenia na prekonanie problémov, aby naši členovia mohli prijať a zužitkovat' výhody technologických zmien. Na konci každej kapitoly je niekoľko otázok, ktoré môžu organizácii pomôcť pri rozhodovaní o tom, aké kroky je potrebné urobiť.

Príručka neponúka všetky potrebné odpovede a informácie. Tempo zmien vo svete informačných technológií je príliš rýchle na to, aby sme mohli všetko obsiahnuť. Pokúša sa však otvoriť diskusiu v rámci novinárskych organizácií. Spôsob, ako zareagujeme na problémy stojace pred nami, ovplyvní miesto novinárov a novinárskych organizácií v práve vznikajúcom svete nových médií.

Cheeme vyjadriť podčakovanie našim priateľom z Nadácie Friedricha Eberta, ktorí nám pomohli túto príručku vydať. Veríme, že je solidným začiatkom práce, ktorú už nemožno odkladať.

2. Premeny: O čo ide a pred aké výzvy sme postavení

Vzájomné zblížovanie telekomunikačného, výpočtového a mediálneho priemyslu vytvára možnosti pre prístup k multimedialnym informáciám a zábave kedykoľvek a kdekoľvek.

Zmeny v informačných a komunikačných technológiách radikálne posúvajú rolu tradičnej mediálnej práce. Medzi mnohými novinárskymi organizáciami však panuje pocit neistoty a zlepšokolenia nad tým, ako toto zblížovanie v konečnom dôsledku ovplyvní ich prácu a žurnalistiku ako takú. V tejto kapitole sa bližšie pozrieme na samotné zmeny a načrtne niektoré dôsledky, vyplývajúce pre novinárské organizácie.

Piliermi informačnej revolúcii sú **telefón, televízia a počítač**. Stali sa jej nájstrojmi vďaka trom technologickým vývojovým zmenám.

Prvou z nich je digitalizácia. Tento proces umožňuje prepis informácií prostredníctvom počítačového kódovania do podoby dátových jednotiek. Po zapísaní do digitálneho jazyka binárnych čísel sa od seba nijako nelišia informácie z rôznych zdrojov - či už ide o zvukovú nahrávku, rádio, televíziu, film, video, grafiku alebo tlačený text. Taktô vytvorené informačné jednotky potom možno odoslať prostredníctvom telefónnych liniek pomerne veľkou rýchlosťou.

Druhá revolučná zmena sa týka vlastných liniek. Zavedenie telefónnych liniek z optických vláken na hlavných telefónnych trasách sveta umožňuje prenos miliónov zvukových správ v tom istom čase prostredníctvom jediného vlákna tenkého ako vlas. Stovky video prenosov putujú tou istou cestou. V súčasnosti sa navyše vyvíjajú spôsoby kompresie dátových jednotiek, ktoré umožnia posielanie veľkého množstva dát prostredníctvom tradičných medených káblov.

Treťou a najdôležitejšou súčasťou, vďaka ktorej sa dnes informačná revolúcia dostáva do väčšiny domácností, je rýchly pokles cien počítačových technológií. Pred pár rokmi boli počítače výsadou vzdelenej a bohatej elity. Dnes ponúka nové počítačové vybavenie jednoduchý prístup do siete prostredníctvom terminálu a modemu. Jednoducho sa používa a predovšetkým ho možno lacno kúpiť.

Popri obrovských zmenach v ponuke služieb (od telebankingu a učenia sa na diaľku, cez zlepšenie organizácie dopravy až po účinnejsiu zdravotnú starostlivosť) vytvára schopnosť spojiť hlas, text a vizuálnu informáciu nový mediálny a informačný priemysel, predurčený na to, aby sa stal významou súčasťou svetovej ekonomiky.

Bez toho, aby sme sa nechali vtiahnut' do nafuknutej debaty o „super-highways“, spomenieme niekoľko dôsledkov technologických zmen, ktoré sú evidentne už v súčasnosti, alebo budú v blízkej budúcnosti:

1. **Telekomunikácie ako mocnosť vo svete médií:** vzájomné prepojenie telekomunikačného a mediálneho priemyslu už veľmi pokročilo. Najväčšie mediálne spoločnosti ziskavajú partnerov v oblasti telefónnych, softvérových alebo informačných technológií. Telekomunikačné spoločnosti, ktoré investovali obrovské čiastky do nových prenosových systémov, hľadajú prepojenie na informačný servis a sprostredkovateľov informácií kde sa s postupne expandujúcim trhom predpovedajú výrazné zisky.
2. **Žurnalistika je jednou z mála oblastí potenciálneho rýchлeho nárastu pracovných možností.** Dramatická expanzia informačných zdrojov je pre inštitúcie i jednotlivcov nezvládnuteľná.

Preto je potrebné usmerňovať a výber informácií tak, aby sa dostali k príjemcovi v stráviteľných dávkach.

3. Na scénu sa tak v prostredí množstva kanálov a satelitu dostáva koncept „novej žurnalistiky“. Možnosť vyvinutia 24-hodinového **interaktívneho spravodajstva a informačnej služby** by mohla ponúknut' mimoriadne mnoho príležitostí.

Len málo novinárskych organizácií a mediálnych spoločností sa venuje zisťovaniu možností, ktoré sa tu ponúkajú. Jedným z problémov je nedostatočné výskumu zameraného na zisťovanie podmienok, ako by mohla byť žurnalistika využívaná pri rozširovaní tradičného spravodajstva a informačnej služieb: prepojenie tlače a televízneho a rozhlasového vysielania; ponuka špeciálnych služieb; identifikácia kľúčových oblastí možného ďalšieho rastu: napríklad žurnalistika zameraná na oblasť medicíny, vzdelenia a životného prostredia.

VÝZVA: Meniaci sa charakter práce

Zmeny v tradičných pracovných metódach a nové zamestnaneckej schémy menia aj spôsob, akým sa organizuje práca odborových organizácií. Novinárske organizácie sa zo všetkých sil usilujú udržať dosiahnutú úroveň a zápasia za sociálne práva v stále nepriateľskej atmosfére. Odborové organizácie chce, aby ich členovia mali z nového multimediálneho prostredia čo najväčší prospech - vyššie ekonomicke zisky, väčšiu zamestnanosť, výrazné zlepšenie úrovne plurality.

Vývoj nových on-linových služieb, ako aj bezohľadný konkurenčný boj v rámci mediálneho priemyslu vedie ku krutým obmedzeniam vydavateľských rozpočtov a k podstatným zmenám na trhu práce v mediálnej oblasti.

Stále viac novinárov pracuje ako **voľní novinári**, než v istote bezpečných pracovných podmienok. Menej finančných prostriedkov sa využívajú na investigatívnu žurnalistiku a tréningy, nové kvalifikačné normy vyžadujú od novinárov nové zručnosti, aby si udržali pracovné miesto. Budúcnosť ponúka perspektívnu mnohých **nových pracovných oblastí** - napríklad pri príprave CD-romových materiálov, internetových služieb a v on-linovom spravodajstve. Mnohí novinári sú už dnes pioniermi „televeku“ a väčšina má svoju e-mailovú adresu.

Napriek tomu, že v informačnom biznisu vznikajú tisícky nových pracovných príležitostí, z ktorých mnohé presahujú do oblasti tradične patriacich žurnalistike, mnohých pracovníkov v týchto nových zamestnaniciach nemožno identifikovať ako novinárov. Často pracujú vo firmách, ktorým chýbajú vedomosti o novinárskych normách a etike. V tradičnom nazeraní malo novinárstvo sociálnu a kultúrnu zodpovednosť voči spoločnosti, mnohé multimediálne spoločnosti však považujú informáciu iba za tovar.

Vnútorná organizácia médií sa čoraz častejšie skladá z jadra manažmentu a pracovníkov v slobodnom povolaní, ktorí dodávajú materiály a služby na objednávku. Tento proces **zášadným spôsobom oslabil prepojenie medzi novinárimi a jednotlivými médiami**, pre ktoré pracujú, a vede k tomu, že jednotlivci si oveľa menej organizujú a kontrollujú svoju prácu než kedysi. Známe modely kolektívneho vyjednávania striedajú nové dohody, podporujúce individuálne kontrakty a obmedzujúce pracovné podmienky. Tieto rušia známe podoby usporiadania pracovných vzťahov: firemné dôchodky; dlhotrvajúci pracovný pomer s jedným zamestnávateľom; práca v jednej užíz vymedzenej oblasti; práca len pre jedno médium v jednom čase.

Zároveň sa upúšťa od niektorých dôležitých oblastí prípravy (ako etická, profesijná a morálna zodpovednosť) na úkor technickej a finančnej agendy, čo zvýrazňuje vývoj smerom ku komercionalizácii médií. Hranice medzi reklamou, skrytou reklamou a žurnalistikou sú čoraz menej zreteľné.

Ak má zblížovanie a postupné splývanie mediálneho, telekomunikačného a elektronického priemyslu priniesť zlatý vek rastu, zamestnanosti a rovnoprávnosti v žurnalistike, nestane sa tak, pokiaľ takto vzniknutý priemysel neposkytne spoľahlivé pracovné príležitosťi.

Napriek tomu, že sa zdá, že pracovných príležitostí príbude, tieto budú väčšinou nechránené a budú existovať v rámci obrovskej skupiny pracujúcich, ktorí sa pohybujú na prevažne neorganizovanom, pohybivom trhu práce. Ako budú tito noví pracujúci organizovaní? Ako majú odborové organizácie vystupovať s požiadavkami v oblasti legislatívy na štátnej a medzinárodnej úrovni, aby zabezpečili pre všetkých zamestnancov médií sociálne istoty?

VÝZVA: Meniaca sa tvár morálnych zásad

História tradičných médií, novín, rozhlasu a televízie, korení v demokratických hodnotách a občianskych právach. Verejný informačný priestor bol sústredený predovšetkým na človeka - reflektoval rôznosť, pluralitu a diverzitu spoločnosti. Dnešné využívanie nových technológií a zblížovanie médií vytvára premenlivý globálny trh, v ktorom sa strácajú tradičné hodnoty. To si vyžaduje konanie v záujme ochrany práva ľudu na informácii, udržania nezávislosti a profesionálnosti médií, zabezpečenia prístupu k všetkým službám a ochrany súkromia.

Slobodné médiá hrajú kľúčovú sociálnu a kultúrnu úlohu pri udržiavaní demokratických hodnot. Politika musí reflektovať demokratické a kultúrne imperiaty v digitálnom svete rovnako ako vytváranie podmienok pre ekonomicke využitie nových trhov.

Preto je potrebný vyučavený prístup pri usmerňovaní budúcich zmien - rešpektovanie nezávislej žurnalistiky a práva občanov na kvalitu a spoľahlivé zdroje informácií. Vytváranie právnych, sociálnych a ekonomických podmienok, ktoré by eliminovali nebezpečenstvá nastolené trhom usmerňovaným politikou. Novinárske organizácie musia upozorňovať na nebezpečenstvá výlučne trhovo orientovanej politiky zblížovania telekomunikačného, mediálneho a výpočtového priemyslu. Ide predovšetkým o nebezpečenstvo

- zvýšenej koncentrácie moci v bohatej, metropolitnej spoločnosti a prehľbujúcej sa izolácie ľudu v regiónoch, ako aj zväčšovanie preipasti medzi bohatstvom a chudobou;
- väčšej koncentrácie médií a prehnanej vplyv médií na politické inštitúcie;
- straty plurality a hodnôt služby verejnosti, ak budú v médiach a informačných službách prevládať komerčné programy.

Tvorcovia politiky by mali považovať otázky verejného zájmu a zájmu jednotlivca, otázky zavedenia sociálnych a profesijných noriem a nájdenie prostriedkov na podporu demokratických práv za rovnako dôležité ako potrebu vytvárať podmienky pre ekonomiku.

Riziko vyplýva zo samotného procesu globalizácie, ktorý v súčasnosti dominuje vo svetovom obchode a ktorý zničil veľké národné ekonomiky Ázie a Latinskej Ameriky. Prepájanie informačných technológií je len jednou čiastkou v procese rýchlej transformácie ekonomických podmienok v globálnom merítku, ktoré sa dostávajú do konfliktu so sociálnymi a demokratickými hodnotami.

Reštrukturalizácia informačného priemyslu znamená hrozbu nielen pre naše pracovné podmienky, ale aj pre etablované kultúrne a sociálne práva.

V centre diskusie o verejnej politike je budúcnosť **verejnoprávnych médií**, predovšetkým rozhlásu a televízie. Vo svete, kde sú elektronické médiá čoraz viac ovládané súkromnými stanicami a medzinárodnými kanálmi, je životne dôležité zachovať národný verejnoprospešný audiovizuálny systém a presadzovať v ňom programy na vysokej úrovni s ohľadom na sociálne, kultúrne a profesijné normy plurality a kvality.

Ludia musia mať možnosť prehliobiť svoju účasť na demokratických štruktúrach rovnako, ako musia mať prístup k širokej škále verejných informácií, zábavy, obchodu, vzdelávania a zdravotnej starostlivosti. Tieto by mali byť prístupné pre všetkých. Vývoj sieti a operačných systémov musí zvýšiť prístup a možnosť výberu, a nie vylúčiť určité skupiny spoločnosti.

Dôležitou úlohou je navrhnuť takú novú medzinárodnú a politicú architektúru, v ktorej môžu byť sociálne a demokratické záväzky naplnené bez toho, aby boli medzinárodné informácie a komunikačný trhový priestor zbytočne obmedzované, ale ktorá zároveň zabezpečí, aby mediálne služby boli výrazom verejného zájmu.

Právo na prístup k informáciám

Všetci občania v demokratickom štáte musia mať rovnaké právo na prístup k informáciám. Nerovnaká distribúcia technologických zdrojov však môže prehliobiť izoláciu už i tak vylúčených častí spoločnosti. Pri správnom používaní však môžu byť informačné technológie prostredkom na zvýšenie uvedomenia občanov. Ich prostredníctvom môžu získať vedomosti o svojich právach, čo môže prispieť k zvýšeniu ich sebavedomia a väčšej chuti podieľať sa na výkone demokracie.

Problém vylúčenia časti spoločnosti z práva na prístup k informáciám je jednoznačne prioritou o-tázkou a vyžaduje si záväzok politikov zabezpečiť informačné služby a prístup k informáciám pre všetkých.

Kým informačné technológie zostanú vyhradené pre relativne bohatú, vzdelanú a privilegovanú elitu, vytvorí sa sociálny a demokratický deficit, potenciálne ohrozenúci existujúcu štruktúru spoločnosti. Občania si vyžadujú prístup k väčšiemu množstvu informácií, a tým aj k potenciálne väčšej účasti na moci.

Je dôležité zasadzovať sa za možnosť prístupu k informáciám pre všetkých. Musíme trvať na tom, že verejné informácie sú verejným vlastníctvom a musia byť k dispozícii pre všetkých, ktorí ich potrebujú, bez toho, aby podliehali komerčnému využitiu. Je tiež potrebné zabezpečiť informačnú službu pre verejnosť prostredníctvom verejného systému knižníc, vzdelávacích centier, informačných oddelení radníč a podobne.

Sloboda, kvalita a transparentnosť informácií

Všetci občania musia mať zaručené právo na slobodu prejavu vrátane slobody presvedčenia a práva na získanie informácií bez zasažovania, ako je to vyjadrené v článku 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a v článku 10 Európskej konvencie o ľudských právach.

Práva občanov na prístup k verejným informáciám by malo v jednotlivých krajinách garantovať zákonodarstvo týkajúce sa slobody informácií. Jeho súčasťou musia byť špeciálne odkazy na právo novinárov na ochranu ich informačných zdrojov. Všetky krajinu by sa mali ubezpečiť, že verejné informácie sú skutočne jednoznačne prístupné v elektronickej forme.

Existujúce zákony a normy týkajúce sa slobody prejavu, presvedčenia a ochrany kultúrnych práv by sa mali vzťahovať na všetky informačné služby určené na verejnú používanie.

Takéto zákony a právne úpravy sa musia zakladať na uznaní principu prístupu k informáciám, podľa ktorého **všetci ľudia majú možnosť podieľať sa na informačnej spoločnosti** a majú prístup k základným komunikačným a informačným službám.

Kontrola obsahu

Problém kontroly obsahu zostáva jedným z najboľavejších problémov žurnalistiky vo veku internetu, či už sa to týka otázky novinárskej etiky alebo charakteru služieb ponúkaných verejnosti.

Novinári a iní mediálni pracovníci zásadne protestujú proti pokusom monitorovať a riadiť ich prácu zvonku – predovšetkým zo strany tvorcov legislatívy, a iných skupín nárokujúcich si vplyv na mediálnu oblasť. Vlády mnohých krajín sa usilujú nájsť technické riešenia, ktoré by umožnili zabezpečiť uplatňovanie existujúcich právnych predpisov a noriem týkajúcich sa regulovania obsahu a kvality informácií aj v novom digitálnom prostredí. Či je to vo svete on-line uskutočniteľné alebo nie, zostáva (zatiaľ) otvorenou otázkou.

V záujme zabezpečenia hodovernosti a použiteľnosti informácií musia byť prevádzkovatelia služieb a dodávateľia obsahu povinní uviesť, odkiaľ pochádzajú a kto je vlastníkom informácií poskytovaných verejnosti.

Kvalitu informácií možno zabezpečiť podporou nezávislej a profesionálnej žurnalistiky, pracujúcej na vysokej etickej a profesnej úrovni. Kvalitný obsah pomôže zváčiť trhový priestor pre informácie a povzbudiť sebavedomie verejnosti.

Kódexy profesionálneho správania sa, podporované novinárskymi organizáciami a monitorovacími skupinami pre etiku (eticke alebo tlačové rady), stanovujú normy aj pre obsah a sú dôležitou základňou sebaregulácie. Môžu však fungovať iba vtedy, ak sú vytvorené aj podmienky pre slobodu tlače - legislatívny rámec pre slobodu informácií, nezávislosť tvorcov, oddelenie politiky od riadenia verejnoprávneho vysielania, sloboda združovania novinárov a zodpovedajúce pracovné podmienky.

Nezávislosť tvorca ako záruka nezávislosti informácie musí byť zabezpečená aj v nových informačných službách. Môže byť preto užitočné zaoberať sa existujúcimi kódexami, zaoberajúcimi sa napríklad obsahom a reklamou, a ich efektívnosťou.

Systém regulácie obsahu musí konzumentovi zaručiť slobodu výberu. To si vyžaduje uvažovať nad pružnými a nie násilnými systémami kontroly obsahu.

Národné a medzinárodné pravidlá musia zaručiť všetkým občanom možnosť podieľať sa na výkone ich práva na slobodu prejavu bez nepriprístupného politického a ekonomického nátlaku.

Cieľom musí byť **podpora profesijnej sebaregulácie a dobrovoľných metód vytvárania a udržiavania vysokej obsahovej úrovne informácií.** Novinárske organizácie by mali podporovať snahy o sformulovanie etickej problematiky, aplikovať ju na elektronické informačné služby. Novinárske organizácie môžu propagovať profesionalizmus prostredníctvom tréningových programov pre on-linových novinárov a dodávateľov informačného obsahu a môžu sa tak pokúsiť presadiť aspoň minimálny súbor noriem platných pri zhromažďovaní, príprave a rozširovaní hodoverných informácií v digitálnom prostredí.

Tam, kde je potrebné monitorovať obsah, je v rámci regulácie nevyhnutné jasne rozlišiť medzi zodpovednosťou za usmerňovanie technickej infraštruktúry a hospodárskej súťaže a usmerňovaním obsahu. Tieto dve oblasti sú oddelené a nemôžu spolu splývať.

Ochrana pluralizmu médií

V súčasnom celosvetovom komunikačnom a informačnom sektore sme svedkami obrovských spájani a vytvárania globálnych mediálnych korporácií, ktoré sú bohatšie než mnohé stredne veľké krajiny. Tieto spoločnosti predstavujú novú koncentráciu hospodárskej moci.

Existuje obava, že koncentrácia vlastníctva v rukách niekoľkých vlastníkov by mohla viesť k zníženiu plurality v informačných službách. To vedlo k diskusii zameranej predovšetkým na budúcnosť verejnoprávneho rozhlasového a televízneho vysielania. Z nej vyplynulo, že otázka plurality nemusí nevyhnutne súvisieť len s vlastníctvom, ale že je potrebné hodnotiť ju vzhľadom na mieru profesijnej nezávislosti, na kvalitu, integritu informácií a pestrosť ponuky, z ktorej si konzument môže vybrať.

Novinárske organizácie tvrdia, že v záujme prevencie proti rastu mediálnych monopolov je potrebné uplatňovať striktnú reguláciu. Hrozba, že sa spoja silní mediálni hráči, je stále vážna. Vlády ne-smú odstúpiť od všeobecne prijatých zásad hospodárskej súťaže.

Uplatnenie protimonopolných pravidiel a obmedzení v procese koncentrácie vlastníctva mediálnych zdrojov má klúčovú úlohu pri ochrane plurality v médiách.

Pluralizmus možno zabezpečiť zachovávaním vysokej profesionálnej úrovne pri vyjadrovaní rôznych názorov. Je dôležité, aby menšinové názory a rozdielne pohľady na vec neboli vystavené ni-jakej forme cenzúry.

Štáty by mali zväžiť, či sú na poskytovanie adekvátnych služieb potrebné nové formy verejnej in-tervencie, postavané napríklad na existujúcich modeloch verejnoprávneho vysielania. Financovanie takýchto služieb by mohlo ísť z verejných i súkromných zdrojov. Novinárske organizácie by mali iniciaovať akcie na monitorovanie a hodnotenie kvality a úrovne plurality.

Súkromie a ochrana individuá

Strata anonymity je cenou, ktorú platíme za vzrastajúce pohodlie, rýchlosť a rôznorodosť služieb, ktoré máme k dispozícii v informačnej spoločnosti. Cestujúci na informačných diaľnicach môžu byť monitorovaní a sledovaní na každom kroku. Existujú napríklad masové súbory miliónov mien a adres, ktorými disponujú finančné a komerčné inštitúcie, a súbory osobných profilov, vytvorené na základe toho, čo ľudia kupujú, kde a ako kupujú.

Občianske práva na slobodu prejavu, na anonymitu a súkromie sú týmto procesom ohrozené.

Potreba zhromažďovať osobné informácie je rovnako silná v súkromnom i verejnem sektore. Zodpovedné orgány majú záujem o prístup k informáciám o občanoch z dôvodu uplatňovania zákonov, alebo z iných dôvodov ochrany verejnej bezpečnosti.

Právo štátnych orgánov na monitorovanie informácií musí podliehať prísnym pravidlám, aby sa zabezpečilo minimálne to, že súčasné právne povinnosti vzťahujúce sa na vlády a organizácie uplatňujúce zákony budú zachované aj v digitálnom veku.

Z dôvodu verejného záujmu majú novinári oprávnený nárok na prístup k osobným informáciám. To je právo, ktoré musí byť nadálej zachované v záujme ochrany slobody tlače.

Novinárske organizácie musia pozorne sledovať všetky zmeny v tejto oblasti, aby sa uistili, že právo novinárov na investigatívnu prácu nebude obmedzené pri presadzovaní všeobecného práva na súkromie.

Zamyslite sa:

1. *Prediskutovali už vaši členovia profesijné a odborárské otázky súvisiace so súčasnými technologickými premenami?*
2. *Vypracovala vaša novinárska organizácia interný vzdelávací program o dopadoch týchto zmien?*
3. *Máte nejakú spoločnú stratégiu pokryvajúcu potreby novinárov a novinárskych organizácií?*
4. *Čo treba urobiť v záujme zvýšenia informovanosti?*
5. *Aké nebezpečenstvo vyplýva z týchto zmien pre demokraciu? Začali ste sa týmto problémom venovať vo vašej organizácii?*
6. *Existuje na národnej úrovni akčný plán týkajúci sa nových informačných technológií a zahrňa tento odborové hnutie a novinárov?*
7. *Vedie vaša organizácia kampaň s inými skupinami v otázkach*
 - pluralizmu a verejnoprávnych médií;
 - prístupu k informáciám a zákona o slobode informácií;
 - samoregulácie a kontroly obsahu v nových médiách?

3. Autorské práva v digitálnom veku

Uprostred diskusie o tom, ako sa mení charakter žurnalisticej práce pod vplyvom zmien, je dôležité uvedomiť si, že niektoré veci sa nemenia. **Právo novinárov na spravodlivú a zodpovedajúcu odmenu za ich prácu a právo na kontrolu nad tým, akým spôsobom sú výsledky ich práce použité, sú klúčové bez ohľadu na digitálnu revolúciu.**

Hrozi nebezpečenstvo, že mediálne a komunikačné spoločnosti, ktoré z prebiehajúcej reštrukturalizácie priemyslu najviac ziskavajú, **ohrozia autorské práva**. Tieto sa snažia nanovo stanoviť sociálne a profesijné štandardy žurnalistiky v prospech ich kommerčných záujmov.

MFN vydala **príručku pre novinárov na ochranu autorských práv**, v ktorej novinári a ich organizácie nájdú argumenty a strategické kroky potrebné na zvýšenie informovanosti o hroziacich nástrahách a na podporu požiadaviek na ochranu autorských práv.

Najťažší boj o autorské práva sa odohráva v Európe, kde vydavatelia novín, televízni a multimediálni producenti trvajú na tom, že kontinentálna európska koncepcia autorských práv musí byť zmenená tak, aby sa zhodovala s anglo-americkým systémom copyrightu, teda systémom, pri ktorom autor stráca všetky práva na dielo po tom, čo mu za ne bolo zaplatené.

V záujme kvality a spôsobilosti médií je dôležité, aby si novinári boli vedomí svojich práv a vedeli, ako ich uplatniť. To sa netýka len materiálnej stránky novinárskej práce, ale aj vydavateľskej nezávislosti, slobody prejavu, etiky a kvality. Vďaka tomu, že problémy autorských práv presahujú hranice štátov, je dôležitý spoločný postup medzinárodných novinárskych a tvorivých organizácií. Odborná skupina MFN - *IFJ Author's Rights Experts Group* vznikla s cieľom usmerňovať túto prácu.

Ochrana autorskej práce pred jej nelegálnym kopirovaním je v praxi známa už niekoľko storočí. Dnes možno na prevenciu pred reprodukciami používať digitálne kódy. V mnohých krajinách sa v priebehu rokov postupne spresňovali právne predpisy s cieľom poskytnúť čo najzodpovedajúcejšiu ochranu pre literárnych, vedeckých a umeleckých tvorcov. Zapracovali do nich medzinárodné dohody, obsahujúce univerzálne princípy autorských práv.

Najdôležitejšie dohody pre novinárov a autorov sú:

- *Bernská konvencia o ochrane literárnych a umeleckých diel, spravovaná WIPO (World Intellectual Property Organization);*
- *Rímska konvencia o ochrane divadelných umelcov a hudobných, rozhlasových a televíznych tvorcov;*
- *WIPO dohoda o copyrighte.*

Na základe autorských práv majú autori výhradné právo na reprodukvanie, publikovanie, predvádzanie, vysielanie, prekladanie a adaptovanie svojho diela. Novinári, fotografi a programoví tvorcovia musia mať možnosť sami rozhodnúť o tom, ako a kým môžu byť ich diela použité.

Navýše podľa autorského práva majú novinári nárok na zaplatenie za súhlas s konkrétnym použitím diela. V tejto súvislosti sa o autorských právach často hovorí ako o „ekonomických právach“. Na základe autorských práv možno konáť a ohradiť sa proti akýmkolvek zmenám v konkrétnom diele a proti nezverejneniu autorstva - týmto právam sa hovorí „morálne práva“. Morálne práva sa

neoddeliteľne viažu k autorovi a nemožno ich presunúť na niekoho iného alebo ich autorovi odňať. Kolektívne dohody niekedy obsahujú podmienky, ktoré kladú zvláštny dôraz na rešpektovanie morálnych práv.

Je dôležité, aby novinári sami spravovali svoje intelektuálne vlastníctvo a mali kontrolu nad tým, čo s ich prácou deje. Prekrútenie a deformovanie faktov usporiadaných v inom poradí môže zmeniť celé vyznenie článku či správy. Silné morálne práva zaručujú autenticitu, kvalitu a integritu práce. Zároveň zvyšujú aj etickú úroveň.

Vďaka technologickému vývoju môžu byť informácie rozširované po svete rýchlo a ľahko. Výrazy ako „komunikácia s verejnosťou“ a „distribúcia“ získavajú v súvislosti s počítačmi a internetom v porovnaní s tlačenými médiami nový význam.

Aké dôsledky môže mať digitalizácia vzhladom na autorské práva novinárov?

Vydavatelia sú si plne vedomi nesmiernej dôležitosti autorských práv v modernej multimediálnej spoločnosti. Až dosiaľ bola úloha vydavateľov obmedzená na distribúciu a predaj novinárskeho materiálu. V dôsledku technologickej vývoja dnes môže každý, vrátane samotného novinára, rozširovať svoju prácu a dať ju do pozornosti širokej verejnosti.

Vydavatelia robia všetko preto, aby od autora ziskali všetky primárne a sekundárne práva. Veľké mediálne koncerny sa pokúšajú presadiť zmluvy, na základe ktorých by všetky práva prešli na vydavateľa alebo producenta. Vznikajú dohody, podľa ktorých má byť zastavená spolupráca s novinárm, fotografmi a programovými tvorcami, ktorí nesúhlasia s odstúpením všetkých súčasných i budúcich, známych i neznámych práv na použitie ich diela.

V decembri 1996 zverejnila expertná skupina MFN základné stanovisko k tejto problematike v publikácii *Novinárstvo a autorské práva, vytváranie zásad medzištandardnej slobody v informačnej spoločnosti*. V stanovisku sa zdôrazňuje, že autorské práva sú dôležité aj pri dosiahnutí vysokej obsahovej kvality a vysokej etickej úrovne. Stanovisko podčiarkuje dôležitosť spoločného postupu novinárov, fotografov a programových tvorcov na jednej strane a vydavateľov a producentov na strane druhej. Vydavatelia a sprostredkovatelia informácií podľa tohto stanoviska nepotrebujú nový zákon o autorských právach, aby im pomohol pri obhajobe ich práv. Sú schopní zabezpečiť si svoje práva aj na základe súčasných platných právnych úprav, kolektívnych zmlúv a dohôd s odbormi. Vedia, ako výrazne sa zavedením technológií, ktoré umožňujú elektronický prenos a recirkuláciu diel, zvýšila možnosť na využívanie práce novinárov, umelcov a ďalších tvorcov.

Cieľom snaženia odborových organizácií preto musí byť posilnenie ochrany ekonomických práv v elektronickom prostredí.

Je potrebné neodkladne podniknúť kroky na zabezpečenie ochrany práv, ktoré posilnia dôveru verejnosti ku kvalite informácií a ktoré poskytnú účinný systém na oceňovanie a platenie práce. V tomto zmysle už MFN rokovala s Európskou asociáciou vydavateľov periodík (European Newspaper Publishers Association) o zavedení známky kvality „Press Mark“, ktorú by používali sprostredkovatelia informácií.

MFN verí, že sprostredkovatelia informácií a tvorcovia majú spoločný záujem na rozširovaní elektronického publikovania a multimediálneho trhu. Pre odbory má klúčový význam, aby sa v budúcnosti dohody uzatvárali prostredníctvom tradičného kolektívneho vyjednávania na národnej a/alebo medzinárodnej úrovni.

Niekol'ko argumentov zamestnávateľov proti autorským právam

Ponúkame niektoré z argumentov, ktoré vydavatelia často používajú, spolu s protiargumentmi, ktoré môžu novinári využiť na svoju obranu:

- * **Databázy sú iba ďalším spôsobom distribúcie nášho časopisu. Zaiste nechcete, aby sme vám zvýšili plat, keď sa zvýši naša predajnosť. Takže ani za uverejňovanie v databázbe nie je potrebné platíť.**
 - Poznámka: V databázach sa nedistribuuje celý časopis, ale len vybrané články. Pred načítaním nejakého článku sa často od prijemcu požaduje platba.
- * **Elektronické médiá zatial nezarábajú žiadne peniaze.**
 - Poznámka: Za (externé) databázy, vydavateľ nemá žiadne vstupné náklady. Uzavrie dohodu napriek l s Lexis-Nexis a všetok príjem predstavuje čistý zisk. Na publikáciách, ktoré sú mimoriadne žiadane, ako napríklad New York Times, možno len takýmto spôsobom zarobiť za rok milióny.
 - On-line vydania alebo webovské strany si vyžadujú určité investície a v súčasnosti predstavujú len minimálny príjem, ale žiadny vydavateľ predsa nečaká zisky zo startujúcej publikácie od prvého dňa.
 - Naväye, aj novinári musia investovať do náročného vybavenia, aby boli schopní fungovať a orientovať sa v informačnej spoločnosti. Elektronickí vydavatelia platia všetkým od programátorov po dodávateľov elektrickej energie, tak prečo by mali mať obsah zadarmo?
- * **Vývojové zmeny sú natoľko nové, že ešte zopár rokov nechceme dohadovať pevné podmienky.**
 - Poznámka: Za tých niekoľko rokov sa môže rozšíriť prax bezplatného používania materiálov vydavateľmi po ich prvom uverejnení. Tým sa bude postupne znižovať možnosť, že sa dosiahne dohoda o platbe za opakované použitie diela. Je preto potrebné, aby sa zásady platby za použitie materiálu zaviedli od začiatku.

V každej krajine existujú zvláštne vzory zmlúv pre voľných novinárov. Podrobnejšie informácie o nich možno získať na webovnej stránke MFN. Vzor takejto zmluvy možno nájsť v materiáloch zo seminára *Budúcnosťou je slobodné povolanie: pracovné podmienky pre voľných novinárov na medzinárodnom trhu*, ktorý sa uskutočnil v novembri 1994 v Berline. Materiál možno získať v centre MFN.

Väčšina krajín zatiaľ nemá jednotné pravidlá stanovujúce podmienky používania novinárskej materiálov v nových, zvyčajne elektronických alebo digitálnych médiach. V niektorých krajinách však už urobili prvé kroky:

Belgicko

Kolektívne zmluvy pre denníky a týždenníky by mali obsahovať podmienku týkajúcu sa autorských práv: na opäťovné uverejnenie materiálu je potrebný súhlas autora a musí dostať honorár. To sa nevztahuje na prílohy alebo pridružené spoločnosti. O tejto dohode sa zatiaľ rokuje. Snahu je usmerňovať práva kolektívne prostredníctvom organizácie pre autorské práva SAJ/JAM.

V súdom procese vedenom proti spoločnosti *Central Station*, spoločnému on-linovému podniku zahŕňajúcemu celý rad vydavateľov, ktorý sa týkal ďalšieho použitia novinárskej materiálu v elektronickom výbere novinových výstrižkov, rozhodol belgický súd v októbri 1996 v prospech novinárov a vyhlásil, že elektronická tlačová služba porušila morálne i ekonomickej práve novinárov.

Rozsudok potvrdil o rok neskôr aj odvolací súd. Zamestnaci Central Station neskôr celý projekt zrušili namiesto toho, aby sa s novinárm dohodli. Podľa prelomovej zmluvy s denníkom *Le Soir* však novinári za prácu uverejnenú on-line dostávajú honorár.

Dánsko

So všetkými hlavnými vydavateľmi denníkov boli uzavreté kolektívne zmluvy týkajúce sa žurnalistov v stáлом pracovnom pomere. Od 1. januára 1997 dostávajú zamestnávateľské organizácie ročný jednorazový poplatok 400 000 DEK za poskytnutie materiálu na internet.

Okrem toho sa za iné použitie ako surfovanie, čítanie a kopírovanie pre súkromné účely, platia odmeny. Táto platba zahŕňa 50% z príjmu minus náklady, ktoré nesmú prekročiť 20%. Vo väčšine prípadov je možné vyplatiť odmenu vo výške 40% z príjmu.

Neplatí sa za interné používanie databáz, ale musí sa platiť za ich externé použitie. V takomto prípade sa opäť uplatňuje pravidlo 40%. V špeciálnych prípadoch, ako je napríklad uverejnenie na CD-rome, na ktorý boli dodané aj nové práce, je možné žiadať odmenu vo výške 10% z prednejcej ceny minus DPH krát počet kópií, ktorá sa potom podeli medzi novinárov - zamestnaných alebo volných, ktorých práce boli použité. To sa vzťahuje aj na CD-romy, na ktorých sú práce spracované na inom základe (napríklad podľa témy), len s tou výnimkou, že v tomto prípade sa zisk nedelí aj volným novinárom. Ti majú svoje zvláštne zmluvy.

Kolektívna zmluva, týkajúca sa použitia prác voľných novinárov na internete a v databáze, bola uzavorená s 12 novinami a časopismi. Iné použitie je zakázané. Práce môžu byť sprístupnené len na čítanie. Nie je povolené kopírovanie v elektronickej a digitálnej forme, hoci kopírovanie na súkromné účely je možné. Ďalej použitie článkov závisí od povolenia konkrétneho novinára. Od 1. januára 1997 sa za použitie článku na internete platí 12,5 % z pôvodného honoráru.

Fínsko

Podľa kolektívnej zmluvy týkajúcej sa zamestnaných novinárov pracujúcich v tlačených médiách môžu vydavatelia rozširovať svoje noviny a časopisy aj prostredníctvom internetu a on-linového prenosu. Žiadna odmena sa novinárom za to nevypláca. V prípade elektronických archívov, ktoré obsahujú aj práce novinárov a ktoré sú k dispozícii pre verejnosť, dostávajú novinári odmenu na základe konkrétnej individuálnej dohody. Ak nij je možné dosiahnuť dohodu, vypláca sa novinárovi za takúto službu v databáze za 1. a 2. rok 650 FIM a potom pravidelná ročná odmena 0,3% z výšky platu.

Neexistuje kolektívna dohoda týkajúca sa použitia prác voľných novinárov v digitálnom prostredí. Prax je taká, že dostávajú odmenu stanovenú individuálne. Dohody s verejnoprávnou televíziou a rozhlasom a s komerčnými televíznymi stanicami sú uzavárané s ohľadom na digitálne použitie. Kontrakty s voľnými novinárm sa uzavárajú dočasne a odmeny sa vyplácajú kolektívne.

Nemecko

Podľa informácií členských organizácií MFN - DJV (Deutscher Journalisten Verband) a IG Medien - vyplácajú vydavatelia odmeny za opakovane použitie materiálu v elektronickej forme iba v niektorých individuálnych prípadoch. Snažia sa o uzavretie kolektívnej dohody, ale vydavatelia chcú riešiť tieto otázky individuálne. V každej spoločnosti existuje niekoľko pravidiel, kedy je možné opakovane použitie bez odmeny na dobu jedného roka. Po uplynutí tohto roka musí byť vyplácaná odmena na základe systému, ktorý ale dosiaľ neboli definitívne stanovený.

Podľa Zväzu nemeckých novinárov (DJV) je súčasťou kolektívnej zmluvy novinárov pracujúcich pre denníky a časopisy podmienka, že vydavatelia majú právo spravovať ekonomickej práva zamestnancov. Volní novinári majú s vydavateľmi individuálne zmluvy na honoráre a iné platby vo forme dodatku za použitie na internete a v databázach v rozpäti od 10 do 25 % z honoráru. Niekedy sa vyplácajú percentá zo zisku z databázy.

V súčasnosti, ak vydavateľ použije prácu vo svojej vlastnej databáze, neplatí žiadne extra poplatky. Stanovisko DJV je však také, že vždy, keď sa materiál použije v novom médiu, mal by byť honorovaný.

Podľa zamestnancov sa vydavatelia v Nemecku domnievajú, že takýto postup im umožňuje podmienky kolektívnej zmluvy. Zatial bola uzavretá jedna kolektívna dohoda medzi vydavateľmi časopisov a novinárskymi odborovými organizáciami.

Holandsko

Zatial neboli prijaté žiadne dohody. Kolektívna zmluva pre denníky obsahuje článok, ktorý určuje, že ak sa práca novinára použije na iné účely ako pre denník či denníky zamestnávajúce novinára, je potrebný jeho súhlas. Svoj súhlas môže odoprieti iba za týchto podmienok:

- a) z dôvodu presvedčenia, vzhľadom na novinársky charakter, povahu či denomináciu toho iného média;
- b) ak nie je ponúknutá adekvátna kompenzácia. (Novinárske organizácie a organizácie vydavateľov diskutujú o výklade tohto článku.)

Volní novinári sa v zmluvách s vydavateľmi zaväzujú k súhlasu so všetkými ďalšími formami rozširovania, väčšinou bez náhrady. Novinárska organizácia odporúča týmto svojim členom, aby za každú ďalšiu digitálnu využitie ich diela požadovali odmenu 100 % pôvodného honorára. Zatial sa odbery pokúšajú dohodnúť s vydavateľmi na základných honorároch a kompenzáciach za opäťované použitie diela. V oblasti rozhlasu a televízie sú v platnosti kolektívne zmluvy o platbách pre voľných novinárov z polovice 80. rokov.

V súdnych procesoch, ktoré v Holandsku viedli voľní novinári proti vydavateľom denníkov, vyčádzal súdca z toho, že copyright sa rovnako vzťahuje na použitie diela na CD-rome a internete. Zároveň je potrebný súhlas novinárov s rozširovaním ich materiálov prostredníctvom týchto digitálnych médií.

Nórsko

Bola prijatá dohoda s organizáciou vydavateľov dennej tlače o multimediálnom využití, ktorá sa týka novinárov v stáлом pracovnom pomere. Podľa tej získava vydavateľ právo na opäťovné použitie diela v akejkoľvej forme, s výnimkou umeleckého a literárneho diela. Novinárovi a fotografovi

zostáva právo predať svoju prácu mimo „tlačené a elektronické médiá“ (teda napríklad vo forme kníhy alebo CD). Bola uzavretá aj kolektívna dohoda o odmenách vypĺacaných jednotlivcom.

Za sprístupnenie diela na databáze sa vypláca fixný poplatok 500 NOK za rok jednému autorovi. Okrem toho môže byť individuálne dohodnutá ďalšia doplnková odmena. Za uverejnenie materiálu na internete sa autorovi vypláca ročná suma 1000 NOK. Povolené je využitie na CD-rome, ale nie bez odmeny, ktorá musí byť dohodnutá medzi stranami. To sa vzťahuje aj na výmenu materiálu v rámci kooperácie s inými médiami.

V Nórsku neexistuje žiadna kolektívna dohoda pre voľných novinárov upravujúca použitie práce v multimediálnej produkcií. Podľa nórskeho práva však majú vydavatelia zakázané umiestňovať na internete materiály, ktoré boli dodané na publikovanie v novinách, bez predchádzajúcej dohody s novinárom.

Švédsko

Základná dohoda, ktorá bola prijatá, sa týka novinárov v stále zamestnaní pracujúcich v denníkoch (tvoria asi 50 % všetkých švédskych novinárov). Tito dostávajú ročnú individuálnu odmenu vo výške 1 200 SEK ako protihodnotu za to, že noviny môžu používať ich materiály aj v digitálnej podobe. Organizácia pre autorské práva ALIS sa v súčasnosti zaobiera vypracovaním systému na odmehovanie voľných novinárov. Dennik Expressen je zatiaľ jediný, ktorý vydáva svoj CD-rom. Na jeho vydanie bola uzavretá zmluva so zamestnanými novinármi.

Spojené štáty americké

Writers Guild (West) a *Writers Guild (East)* sú organizácie združujúce autorov scenárov pre film, televíziu a rozhlas. Na základe ustanovení musí byť pred použitím práce autora - člena organizácie na internete vyslovený jeho súhlas. Autor dostáva platby, ktorých výška je odvodená od počtu návštěvníkov danej internetovej stránky. Neexistujú žiadne kolektívne dohody. Writers Guild pripravuje regulatív pre používanie materiálov v databázach. Interné používanie databáz vydavateľmi je povolené.

Podľa novinárskeho spolku (*Newspaper Guild*) poskytuje v súčasnosti veľké množstvo denníkov on-linové služby. Spôsoby sú rôzne: niekedy ide o celé noviny, niekedy iba o niektoré časti, niekedy sú noviny rozšírené o nové materiály. Zatiaľ sa za takéto upotrebenie novinárskeho materiálu nesplati. Spoloč sa pokúša dohodnúť formu doplnkových honorárov. To sa vzťahuje aj na použitie v databázach.

Spisovateľská únia *National Writers Union*, ktorá je organizáciou s federálnou pôsobnosťou a ktorá združuje predovšetkým voľných novinárov a autorov, podporila žalujúcu stranu vo federálnom copyrightovom súdnom spore proti niekoľkým dôležitým vydavateľom a prevádzkovateľom elektronických databáz. Predmetom sporu bola komerčná redistribúcia už publikovaných článkov bez predchádzajúceho súhlasu autorov a bez finančnej odmeny.

Sudca odmietol tvrdenie vydavateľov, že autori na nich jednoznačne prenesli všetky práva na dieľa. Napriek tomu však rozhodol, že vydavatelia a prevádzkovatelia databáz neporušili práva voľných novinárov podľa Aktu o Copyrighte.

Úloha kolektívnych organizácií

V mnohých krajinách vznikajú kolektívne organizácie, ktoré sa zaobrajú predovšetkým spravovaním tých autorských práv, ktoré autor sám nemôže uplatniť alebo presadiť. Tieto organizácie dohadujú adekvátné platby a sú zodpovedné za to, že peniaze sa dostanú k autorovi.

Očakáva sa, že úloha takýchto spoločností bude rásť. Postupne sa vytráti tradičný rozdiel medzi vysielanou (rozhlasom a televíziou) a tlačenou informáciou. V digitálnom veku sa pravdepodobne ďalej rozvinie koncepcia „nakupovania na jednom mieste“. Vydavatelia už dnes zväčša nemusia užatávať dohody s viacerými skupinami vlastníkov práv, ale môžu sa rovno obrátiť na jednu adresu. Riešením sú čoraz častejšie kolektívne organizácie, ktoré majú prístup k celej škále kompjuterozvaných súborov autorov a adries. Tieto môžu zohrať aj úlohu mediátora medzi novinárm a vydavateľmi pri poskytovaní licencii.

Ďalšie informácie týkajúce sa autorských práv:

Author's Rights Experts Group (AREG)

EFJ/IFJ 266 Rue Royale

1210 BRUSSELS

Tel.: 0032-2-223 2265, Fax: 0032-2-219 2976, Email: IFJ@pophost.eunet.be

Zamyslite sa:

1. *Poskytla vaša organizácia príručku MFN o autorských právach svojim členom?*
2. *Hovorite o autorských právach v rámci kolektívneho vyjednávania?*
3. *Diskutovali ste s manažmentmi o právach na odmenu za digitálne použitie materiálov?*
4. *Viete, kto sú vaši potenciálni patrneri a spojenci na celosvetnej úrovni v otázke autorských práv, vrátane autorských zväzov?*

4. Zamestnanie: budúcnosť slobodného povolania

Zmeny, ktoré vznikajú ako dôsledok vývoja v multimediálnej oblasti a týkajú sa celej sféry novinárskej práce, sú stále zreteľnejšie. Pred tridsiatimi rokmi mala väčšina ľudí pracujúcich v mediálnom priemysle stále zamestnanie u jedného zamestnávateľa. Dnes sa situácia mení - je stále viac voľných novinárov, ktorí zamestnávajú sami seba, a stále viac malých či stredne veľkých zamestnávateľov. Stále viac ľudí ponúka svoje schopnosti viacerým zamestnávateľom na báze voľnej spolupráce.

Nové digitálne prostredie a nové pracovné a zamestnávateľské modely si vyžadujú **nový prístup k vzdelaniu a príprave** a prehodnotenie celej škály zručností, ktoré žurnalisti potrebujú pre svoju prácu.

V elektronických médiach ako rozhlas a televízia sú novinári nútene preberať na seba aj povinnosti technikov a tým rozširovať svoje žurnalistické remeslo o technické zručnosti - ako je kamera, zvuk, osvetlenie, strih na digitálnych filmovacích a strihových zariadeniach. Od všeestranného novinára sa očakáva, že bude vedieť obsluhovať kamery, držať mikrofón, písat a pripravovať ďalšie iné výstupy.

Reportéri pracujúci pre tlač napríklad obsluhujú aj fotoaparát a musia na seba prevziať aj korektorské práce, ktoré mali tradične na starosti iní zamestnanci.

Stráca sa tradičná hranica medzi audiovizuálnou žurnalistikou a tlačou. Súčasné premeny novinárov zblížiajú, ale často za cenu kvality a úrovne.

Problémy, ktoré so sebou nesie meniaci sa charakter novinárskej práce, sa naliehavo dotýkajú novinárskych organizácií a náslovo vztahu k iným skupinám pracujúcich, ktorí sa obávajú, že **technológia ničí tradičné zručnosti** a pracovné príležitosti.

Súčasne sa lámu aj hranice oddelujúce komerčné aktivity médií - reklama, marketing, styk s verejnosťou (PR), pretože žurnalistika sa stále viac chápe ako ekonomická a nie sociálna a kultúrna činnosť.

Napriek tomu, že nárast mediálneho trhu ponúka viac príležitostí pre kreatívnu prácu než kedykoľvek predtým, skutočnosťou zostáva, že novinárstvo sa stáva **menej bezpečným zamestnaním**.

Spoločenstvo voľných novinárov je najrýchlejšie narastajúcou skupinou v žurnalistickom svete. To potvrdzujú aj nedávne výskumy MFN a EFN (Európska federácia novinárov), ktoré ukázali rozsah zmien v štruktúre zamestnanosti novinárov.

Novinár na voľnej nohe, ako sme ho poznali pred rokmi - sebavedomý a profesionálne nezávislý pracovník, ktorý sa sám rozhodol pracovať samostatne, je dnes ohrozeným druhom. Vynára sa nová trieda voľných novinárov alebo príležitosťných pracovníkov. Mnohí z nich si takúto formu práce sami nezvolili. Sú nútene prijímať príležitosťnú prácu alebo krátkodobé kontrakty, pretože to je jediná pracovná príležitosť, ktorú môžu dostať na stále **nestabilnejšom a konkurenčnejšom** mediálnom trhu práce.

Niekteré noviny, časopisy a audiovizuálne médiá sa dnes celkom spoliehajú na prácu voľných novinárov. Súčasnú situáciu na trhu novinárov na voľnej nohe charakterizuje:

- **rapídne stúpajúci dopyt po písanom, vizuálnom a elektronickom informačnom materiáli a po profesionálnom poradenstve v oblasti komunikácie;**
- **tradičné mediálne spoločnosti sa čoraz viac premieňajú na multimediálne továrne, v ktorých sa informácie vyrábajú a využívajú pre rôzne médiá v rôznom čase;**
- **vývoj technológií, najmä v oblasti počítačov, ktorý nútí novinárov osvojiť si čoraz viac technických zručností na úkor kreatívnej novinárskej práce. Tieto technológie súčasne voľným novinárom umožňujú ponúkať také služby, ktoré kedysi boli mimo ich pôsobnosť (kompletnú grafickú úpravu periodík, dodanie práce prostredníctvom faxu alebo modemu, elektronické zhromažďovanie správ atď.);**
- **celková atmosféra znižovania nákladov v médiach, v ktorej sa požiadavky vysokokvalitného novinárstva dostávajú pod stále väčší tlak a v ktorej je postupne stále zložitejšie zachovať rozdiel medzi novinárstvom a public relation.**

V tradičnom ponimani predstavovala práca v slobodnom povolании to, čo väčšina právnych systémov označuje ako „nezávislý zmluvný partner“ (independent contractor) - osoba poskytujúca služby na základe dohody o vykonaní práce. Tito ľudia sa líšia od zamestnancov tým, že nie sú viazaní na jedného zamestnávateľa, sami rozhodujú o tom, akým spôsobom napĺnia svoje zmluvné záväzky a môžu odmietnuť navrhovanú prácu.

Meniace sa podmienky však ohrozujú samotnú podstatu tejto „nezávislosti“. Napriek tomu, že v mnohých krajinách sú príležitosťné zamestnanci považovaní za „zamestnávajúci samých seba“ (napríklad formou živnosti) a tak o nich hovorí aj pracovné právo, v skutočnosti sú voľní novinári a zamestnanci na dohodu „zamestnancami“ viacerých zamestnávateľov. Ich spoločenské a ekonomickej podmienky im nedovoľujú vybrať si prácu, ktorú prijmú, a musia navyše akceptovať nízke odmeny za prácu, neskôr platby a takmer žiadne sociálne záruky.

V najlepšom prípade predstavuje slobodné povolanie v novinárstve možnosť získať relativnú autonómiu, šancu využiť jej danosti a kvality a byť adekvátnie ocenený vzhľadom na vynaložené fyzické a mentálne úsilie, ako aj podstúpené riziko.

V najhoršom prípade to znamená boj o prežitie na okraji spoločnosti. Slobodné povolanie v mediálnej oblasti je čoraz viac súčasťou širšej diskusie o možnostiach vlády a veľkých spoločností zabezpečiť primerane zaplatené pracovné príležitosti pre všetkých, ktorí hľadajú prácu.

Z pohľadu MFN je rozhodujúci fakt, či ide v prípade práce voľných novinárov o dobrovoľne zvolenú formu zamestnania.

Od roku 1919 si **Medzinárodná organizácia práce** osvojila viac ako **170 konvencií a noriem upravujúcich všetky aspekty práv pracujúcich**. Žiaľ, len vzácne málo záruk v tomto mori dobrých úmyslov sa vzťahuje špeciálne na pracujúcich v slobodnom povolaní. Medzinárodná organizácia práce ponúka aspoň základný rámcem norem pre fungovanie zamestnávateľských vztahov a presadzovanie sociálnej spravodlivosti.

Účinná výmena informácií medzi odborovými zväzmi zastupujúcimi voľných novinárov na národnnej úrovni je klúčovým, prvým krokom pri rozširovaní organizačných možností zväzov.

Zväzy musia investovať do rozšírenia služieb pre svojich členov v slobodnom povolani. Ich úlohou by konkrétnie mala byť pomoc pri rozvoji marketingových a dohadovacích (negociačných) stratégii a poskytovanie špeciálnych tréningových kurzov zameraných na posudzovanie klientov, manažment a organizačnú prácu pre voľných novinárov.

Zväzy súčasne zisťujú možnosti nových trhov a expandujúceho využívania nových technológií. **Poskytujú poradenstvo a tréningy** o využití nových technológií pre voľných novinárov.

Dôležitou úlohou je pomôcť voľným novinárom získať prístup k novým technológiám, a to napríklad dohliadaním na to, aby **zamestnávateľia poskytli vybavenie** potrebné pre prácu v tej ktorej mediálnej organizácii a zabezpečili aj ďalšie služby a výhody (napríklad kolektívne zľavy a pod.).

Odborové zväzy iniciujú vytvorenie celonárodnej **on-linovej siete pre voľných novinárov** (ako napríklad NUJnet vo Veľkej Británii).

Aj na národných úrovniach považovali mnohé novinárske organizácie za nevyhnutné **vytvoriť skupiny pracujúce na celoštátej úrovni**, zamerané na tvorbu stratégie na riešenie možných hrozien plynúcich z nových trhov a novej technológie, a to najmä z ohľadom na etické dôsledky, ktoré z toho vyplývajú pre novinárov.

Napriek tomu, že potreba lepšej organizovanosti voľných novinárov je jednou z najnalehaviejsích priorit, predstavuje často zložitý problém. V nemajlej miere aj preto, že pracujúci v slobodnom povolani potrebujú oveľa rozsiahlejšiu podporu a servis než tradiční zamestnanci na plný pracovný úvazok, pracujúci pre jedného vydavateľa. Platý voľných novinárov sa okrem toho pohybujú v dolnej časti stupnice novinárskych platov. Vzhľadom na skutočnosť, že tito novinári musia byť oveľa mobilnejší, flexibilnejší a lepšie informovaní o dianí na národnej a regionálnej úrovni, musia byť organizácie, ktoré ich zastupujú, informované o právnych a sociálnych podmienkach nielen vo vlastnej krajine, ale aj v ďalších štátach.

Odborové organizácie by mali dať svojim členom k dispozícii podrobny podkladový materiál vrátane informácií ako:

- **porovnanie pracovných podmienok v rôznych krajinách**
- voľní novinári a právne predpisy
- normy ILO a voľní novinári
- regionálne úpravy, ako napríklad **Sociálna charta EÚ**
- typy na organizovanie voľných novinárov vo všetkých mediálnych oblastiach
- minimálne odmeny za prácu novinárov v slobodnom povolani
- kampaň za autorské práva a práva voľných novinárov
- ukážková zmluva pre voľných novinárov

MFN a EFN vytvorili odbornú skupinu **Freelance Experts Group**, ktorej úlohou je poradenstvo a koordinácia práce novinárskych organizácií pri zvládaní celého procesu zmien v zamestnaneckých vzťahoch. Skupina sa zaobráva v prvom rade ochranou autorských práv voľných novinárov, pretože tito sú najviac ohrození v situácii, keď zamestnávateľia spochybňujú doterajšie normy ochrany práv.

Odborná skupina navrhuje zmeny v spôsobe práce novinárskych organizácií, ktoré by zbližili voľných novinárov s hlavným prúdom aktivít:

- **identifikácia** a kontaktovanie voľných novinárov pracujúcich pre nové médiá;

- **vytváranie** nových služieb pre voľných novinárov, ako napríklad schémy poistenia, príručky, tréningové kurzy, poradenské služby, špeciálne interné spravodajstvo;
- **zvážiť podmienky** na prijatie pracovníkov v slobodnom povolani s cieľom združiť všetkých, ktorí venujú väčšinu času a majú najväčší príjem z novinárstva;
- **zaistiť** proporcionálne zastúpenie voľných novinárov v riadiacich orgánoch novinárskych organizácií;
- **organizovať** prácu novinárskej organizácie zameranú na udržiavanie a prehľbovanie solidarity medzi voľnými novinárm a novinári v stálom pracovnom pomere, a to aj vytvorením osobitnej sekcie pre voľných novinárov.

Podobne ako iné organizácie aj MFN trpí nedostatkom spoločných a štatistiky podložených údajov o modeloch zamestnanosti a o ich zmenách. Tieto údaje sú nesmierne potrebné a MFN s podporou Medzinárodnej organizácie práce bude preto v priebehu roka 1999 organizovať celosvetový výskum týkajúci sa voľných novinárov. Dopad premien na pracovné príležitosti a osobitne na oblasť práce v slobodnom povolani si vyžaduje dynamickú zmenu v prístupe novinárskych organizácií k plánovaniu svojich aktivít. Odborná skupina Medzinárodnej federácie novinárov FREG je súčasťou procesu usilujúceho sa o túto zmenu.

Ďalšie informácie týkajúce sa vzťahu premeny, zamestnanosti a práv pracovníkov v slobodnom povolani:

*Freelance Rights Experts Group (FREG)
EFJ/IFJ 266 Rue Royale
1210 BRUSSELS
Tel.: 0032-2-223 2265, Fax: 0032-2-219 2976, Email: IFJ@pophost.eunet.be*

Zamyslite sa:

1. *Má vaša organizácia premyslený prístup týkajúci sa organizácie a zastúpenia voľných novinárov?*
2. *Robili ste si prieskum na celoštátej úrovni o trendoch v rozvoji voľného novinárstva?*
3. *Výjednávate výšku odmen pre voľných novinárov?*
4. *Ako môžete zlepšiť vzťahy medzi voľnými novinárm a novinári v stálom pracovnom pomere?*

5. Zápas o verejnoprávne vysielanie

Vznik nových spoločností vysielajúcich s použitím digitálneho signálu a nárast trhu stavia mnohé otázky pred budúcnosťou verejnoprávneho vysielania.

Od konca 2. svetovej vojny malo v Európe verejnoprávne vysielanie dominantné postavenie v rámci audiovizuálneho vysielania. Napriek tomu, že sa v jednotlivých krajinách model verejnoprávneho vysielania čiastočne odlišuje - organizáciou, financovaním a do istej miery aj charakterom povinnosti, základný princip vysielania ako služby pre verejnosť, striktné oddelenie od uplatňovania politickej a vládnej moci, je koncepciou zakorenenu v európskej kultúrnej tradícii. Rovnako silný základ má aj v Kanade, Austrálii, Indii a mnohých ďalších krajinách rozvojového sveta.

V Spojených štátach amerických ovláda éter súkromný sektor. Verejnoprávne vysielanie má len obmedzenú rolu na trhu, ktorému dominujú komerčné spoločnosti, silnejúce vďaka expandujúcim káblovým a satelitným sieťam.

Vo väčšine ostatných štátov sa novinári usilujú striať politickej kontroly nad vysielaním. Štátne rozhlas a televízia tu *de facto* nie sú často ničím iným ako hlásnou trúbou politickej elity. V krajinách strednej a východnej Európy je prechod k skutočne verejnoprávnemu systému vysielania bolestný a často ústí do neakceptovateľného politického vplyvu na pridelenie frekvencií a udržiavanie prostranickej orientovaného vedenia.

V dôsledku toho sa oneskoruje prechod k novej podobe audiovizuálnych médií a vývoj nového digitálneho vysielania. Dokonca aj v západnej Európe a v USA spomaľuje prijatie nových pravidiel nedostatočný konsenzus o povinnostach a úlohách verejnoprávneho vysielania; jednak o mieste existujúcich verejnoprávnych médií a jednak o úlohách a zodpovednosti nových účastníkov na audiovizuálnom trhu.

Otzázka financovania verejnoprávneho vysielania je v digitálnom prostredí rovnako dôležitá, ako bola pred 50. rokmi, keď vznikli najdôležitejšie verejnoprávne médiá.

Verejnoprávne vysielanie slúži celej populácii. Spína požiadavky všetkých skupín obyvateľstva. Pokryva celé územie štátu. Jeho použitie je bezprostredne bezplatné. Má vzdelávaciu, informačnú a zábavnú funkciu. Jeho špecifickom je, že je riadené a financované prostredníctvom transparentného a demokratického systému verejnej správy.

Rovnako ako vzdelávanie a zdravotníctvo, ktoré sú dotované podľa spoločenských potrieb a nie sú ponechané neistote voľného trhu, aj verejnoprávne vysielanie, ktoré hrá v spoločnosti významnú spoločenskú a kultúrnu úlohu, potrebuje ochranu.

Televízia má na celom svete výnimočne veľký vplyv. Má neuveriteľnú moc zmobilizovať a ovplyvňovať verejnú mienku. Niekoľko možností byť tento vplyv zničujúci a úmyselné škodlivý, ako napríklad počas, v priebehu a po skončení vojny v Bosne a Hercegovine.

Novy svet televízie bude väčší a všeobjímajúcejší než kedykoľvek v minulosti. S množstvom kanálov a stále väčšou fragmentáciou obecenstva rastie potreba verejnoprávneho vysielania prístupného pre všetkých a prostredníctvom všetkých dostupných technológií. Aby mohla byť demokracia fungujúcou demokraciou, je dôležité, aby v nej existovalo „spoločné vedomie“. To sa však postup-

nou fragmentáciou stráca, čo zvýrazňuje dôležitosť zachovania hodnôt verejnej služby aj v digitálnej budúcnosti.

Politika výkonnej moci sa musí riadiť dvoma princípmi:

1. Ochráňovať verejný záujem, ktorým je pluralita a kvalita služieb, právo na verejný prístup k informáciám, vrátane právnych predpisov usmerňujúcich systém podmieňaného prístupu prostredníctvom jasne stanovených pravidel zabezpečujúcich spravodlivý, rozumný a nediskriminačný prístup k distribučným systémom pre všetkých prevádzkovateľov televízneho a rozhlasového vysielania.
2. Zabrániť vytváraniu takých trhových podmienok, ktoré budú smerovať k monopolizácii informačnej spoločnosti najväčšími hráčmi v hre.

Naliehavosť týchto požiadaviek vzrástla v priebehu posledných desiatich rokov, charakterizovaných prudkými zmenami v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania, ako dôsledok intenzívneho tlaku súkromného sektora na dereguláciu systému verejnoprávneho rozhlasu a televízie. Ešte i dnes zostávajú pravidlá hry nejasné. Novinárske organizácie si preto musia vyjasniť niekoľko základných otázok.

Stretnutie ministrov zodpovedných za médiá z členských krajín Rady Európy v decembri roku 1994 v Prahe ponúklo hodnotný návod na pohľad na úlohu verejnoprávnych médií v informačnej spoločnosti. Ministri sa vo svojom stanovisku zaoberali zodpovedajúcim financovaním, ponukou nových služieb a prístupom k novej technológii. V rezolúcii sa hovorí:

„Nezávislosť prevádzkovateľov verejnoprávneho vysielania musí byť zaručená vhodnými štruktúrami, napríklad pluralitne zloženým riadiacim orgánom alebo inými nezávislými orgánmi.“

HLavné argumenty odôvodňujúce existenciu verejnoprávneho vysielania zostávajú v platnosti aj dnes, a to napriek meniacim sa technológiám a úsiliu komerčných a privátnych záujmov podkopat ich význam:

- verejnoprávne vysielanie poskytuje službu spoločnosti ako celku a nie iba jej časťam;
- poskytuje služby, ktoré zodpovedajú iným kritériám než len potrebe zabezpečiť návratnosť investícii pre akcionárov;
- slúži všetkým ľuďom, hoci nie je bezprostredne ziskové;
- prostredníctvom spravodajských, publicistických a dokumentárnych programov posilňuje proces politického pluralizmu;
- oslobodené od krátkodobých starostí o maximalizáciu množstva poslucháčov a divákov je verejnoprávne vysielanie inovátorom pri príprave programov a obohacuje tak národnú kultúru.

Napriek tomu zostáva tlak vyvijaný na verejnoprávne vysielanie obrovský. Oponenti argumentujú:

Je naozaj nevyhnutná existencia verejnoprávnej televízie v čase, keď sú desiatky nových televíznych kanálov schopné vyhovieť záujmom divákov?

Neponíkajú nové technológie viac možnosti na vysielanie a nevyhovie stále väčšie množstvo vysielaní aj menšinovému vkušiu?

Uvedené potenciálne výhody multimedialného sveta by iste boli presvedčivé, keby spoločnosť nebola rozdelená na tých, ktorí za nové služby platí môžu, a tých, ktorí platí nemôžu - a to je najhlavnejšia príčina, prečo verejnoprávne vysielanie vôbec vzniklo.

Vo svete bohatých a chudobných je dôležité, aby všetci mali prístup ku kvalitným službám, nestrannému vyváženému spravodajstvu, vzdelávacím programom a rôznorodému kultúrnemu vysielaniu. To je aj dôvod, prečo takéto vysielanie musí byť dostupné v budúcnosti aj v rámci káblového a satelitného vysielania.

Verejnoprávny rozhlas a televízia, ktoré majú prístup k obrovským archívom a ktoré majú tradíciu v príprave kvalitných programov, budú aj naďalej poskytovať kvalitný obsah, rozvíjať kultúrne dejisko a posilňovať audiovizuálny priemysel.

Napriek prísľubom nového sveta nepreberného množstva kanálov zostáva realitu, že digitálne technológie neposkytnú divákom veľké množstvo nových možností výberu. Malé časti trhu nebudú jednoducho dosťatočne ziskové na to, aby boli komerčne výhodné. Preto verejnoprávne médiá zostanú hlavným hnacím motorom aj v oblasti tvorby programov pre menšinové skupiny divákov.

Verejnoprávne vysielanie môže vyplniť deficit v ponuke programov na trhu, a to bez toho, že by podkopávalo voľný trh s audiovizuálnymi produktami a službami. Dodáva tak vzájomnému súpereniu nový rozmer a vytvára priestor pre inováciu, z ktorého môžu ostatní získať.

Jednou z výhod verejnoprávneho vysielania je aj to, že je klúčovým prvkom pri vytváraní rôznorodosťi mediálneho trhu. V Európe je to napríklad práve verejnoprávny sektor, ktorý najviac investuje do tvorby pôvodných programov. Ako neziskové organizácie môžu verejnoprávny rozhlas a televízia vkladať finančné zdroje späť do vývoja a pôvodnej tvorby.

Len BBC investuje ročne do nových programov 1,3 miliardy euro, čo je viac ako výdaje celého európskeho filmového priemyslu. Zatiaľ čo súkromné stanice zápasia o získanie vysielacích práv na rôzne americké programy, verejnoprávne médiá sú schopné inovaovať a produkovať originálne dieľa.

Existuje však priestor na zmenu vymedzenia kompetencii verejnoprávneho vysielania, ktoré by v budúnosti umožnilo väčšiu flexibilitu pri riadení. Napríklad v prípadoch, keď sa verejnoprávne médiá podieľajú na spoločných projektoch so súkromným sektorem alebo presahujú až ku komerčným aktivitám, tieto by mali spadáť pod pravidlá o koncentrácií médií.

Podľa názoru MFN je používanie formy vlastníctva ako argumentu na posúdenie toho, či nejaké médium možno označiť ako „verejnoprávne“, zavádzajúce. Teoreticky totiž jestvuje možnosť, že by médium vo vlastníctve štátu bolo na nerozoznanie od súkromného média.

Z tohto dôvodu uprednostňujeme súbor profesionálnych kritérií, ktoré by verejnoprávne organizácie mali splňať. Ide o nasledovné podmienky:

1. Inštitúcia musí byť riadená radou alebo predsedníctvom, nepodliehajúcim žiadnej politickej kontrole.

2. Štatút organizácie musí obsahovať záväzok na plnenie úloh verejnej služby a ochrany hodnôt plurality; výstupy danej organizácie musia tento záväzok podporovať.

Plniť požiadavky kladenej na verejnoprávne vysielanie je možné aj v rámci pravidel platných pre súkromný sektor.

Verejnoprávne vysielanie má nenahraditeľnú úlohu ako klúčový faktor pluralitnej komunikácie pri- stupnej pre každého. Uplatňovanie myšlienky „verejnej služby“ musí byť spoločnou povinnosťou pre všetky mediálne spoločnosti poskytujúce informácie verejnosti, súkromné i financované z verej- ných zdrojov.

Vypracovaním profesionálnych kritérií možno vymedziť a posilniť zodpovednosť mé- dií za poskytovanie verejnoprávnych služieb a napĺňanie verejného záujmu.

Financovanie z verejných, kommerčných či zmiešaných zdrojov, podľa toho, čo najviac vyhovuje podmienkam tej ktorej krajiny, by malo byť zachované v záujme zabezpečenia profesionálnych kritérií pluralizmu a kvality vo verejnoprávnom vysielaní.

Náš názor je jasný: pri zachovávaní dosiahnutej úrovne, poskytovaní pluralitných služieb a garantovaní prístupu pre všetkých, sa nemôžeme spoliehať iba na trh. Potrebujeme preto rehabilitovať koncepciu verejnoprávneho vysielania ako služby verejnosti, celej spoločnosti, a nie iba komerčným imperiatívom voľného trhu.

Na zabezpečenie fungovania verejnoprávneho vysielania je potrebný legislatívny rámec, ochraňu- júci kultúru a spoločenskú rôznorodosť spoločnosti. Mal by obsahovať aj zákaz pokračujúceho nárastu súkromných monopolných spoločností.

Súčasne je potrebné prijať národných i medzinárodných pravidiel ochraňujúcich ne- závislosť rozhlasového a televízneho vysielania. Tieto pravidlá musia zaručiť vyváženú reprezentáciu občianskej spoločnosti i politiky, ktoréj nesmie dominovať žiadna politická frakcia či politicky závislá organizácia.

V záujme dosiahnutia daných cieľov zahájila MFN v roku 1997 kampaň na ochranu verejnoprávneho vysielania, ktorú rozvíjala v spolupráci s Európskym zväzom pre rozhlasové a televízne vy- sielanie. Kampaň sa zamerala na európske politické inštitúcie, predovšetkým na Európsku úniu, Radu Európy a Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Kongres MFN v Brazílii v ro- ku 1998 rozhodol o rozšírení tejto kampane na celosvetový.

MFN a EFN okrem toho vytvorili aj odbornú skupinu **Broadcasting Experts Group**, ktorej úlohou je ďalšie rozvíjanie kampánu a koordinácia akcii s profesionálnymi a politickými združeniami, s od- borovými zväzmi a mediálnymi pracovníkmi v záujme získania profesionálnej podpory pre myš- lienkou rozhlasového a televízneho vysielania ako služby spoločnosti.

Ďalšie informácie:

*Broadcasting Experts Group
EFJ/IFJ 266 Rue Royale
1210 BRUSSELS
Tel.: 0032-2-223 2265, Fax: 0032-2-219 2976, Email: IFJ@pophost.eunet.be*

Zamyslite sa:

1. Sú rozhlasoví a televízni novinári vo vašej krajine organizovaní?
2. Sú členmi novinárskych organizácií?
3. Splňa systém štátneho rozhlasového a televízneho vysielania všetky podmienky na to, aby bol definovaný ako „verejnoprávny“?
 - pokrýva celé územie krajiny?
 - má demokratické a kontrolované vedenie?
 - je jeho financovanie a kontrola mimo priamej kontroly vlády?
4. Spolupracujete s inými organizáciami pri ochrane záujmov verejnoprávneho vysielania?

6. Stratégia spolupráce a príprava na zmeny

Výzvy, pred ktoré sú novinárske organizácie postavené tvárou v tvár prebiehajúcim zmenám, si vyžiadujú nové, kreatívne prístupy, ako pri organizácii práce samotných zväzov, tak aj pri ochrane práv pracujúcich.

Premeny mediálneho sektora menia povahu žurnalistickej práce tým, že rozrušujú tradičné hranice medzi novinárskou a inou prácou pri zhromažďovaní, editovaní, vytváraní a rozširovaní správ a informácií.

Je nevyhnutné využiť prebiehajúce zmeny na posilnenie a nie oslabenie jestvujúcej úrovne sociálnej, profesnej a odborovej organizácie.

Organizácie združené v MFN musia vypracovať stratégie zamerané na zabezpečenie toho, aby žurnalistika zostala tvorivou a vysoko profesionálnou cinnosťou, vyžadujúcou adekvátny profesijný tréning v etickej i technickej oblasti, bez ohľadu na charakter zmien.

Novinárske organizácie ako kľúčoví reprezentanti poskytovateľov informačného obiska musia zaujať vedúcu úlohu a reagovať na informačnú revolúciu, sústred'ujúc sa na problém kvality, spoľahlivosti a etickej integrity informácií.

Organizácie MFN by mali v záujme toho, aby sa otázky profesionality a verejného záujmu stali prioritnou záležitosťou, nadviazať priame spojenie s inými skupinami v informačnom sektore, vrátane ďalších tvorcov a telekomunikačných pracovníkov. Tam, kde je to vhodné, by organizácie MFN mohli vytvoriť spoločné rady pracujúcich na zabezpečenie jednoty a spolupráce.

Na medzinárodnej úrovni pracuje MFN spolu s ďalšími medzinárodnými mediálnymi a komunikačnými organizáciami na vypracovanie spoločných strategických postupov pri obrane odborárskych práv, verejnoprávneho vysielania a pri kampaniach za prijatie jednotných princípov a pravidiel ochraňujúcich hodnoty verejného záujmu v rámci verejnej politiky.

Kľúčom k úspechu v prebiehajúcich premenách je strategický program pre novinárske organizácie, obsahujúci šesť základných bodov, ktoré v skratke znejú:

- **spolu s inými odborovými zväzmi** a skupinami občianskej spoločnosti **organizovať kampaniu za zmeny**, ktoré pomenujú a odstránia všetky prekážky na ceste vývoja nových technológií, a za slobodné médiá bez nepriprustného nátlaku;
- **žiadať zákony a predpisy**, ktoré ochránia verejný záujem plurality vytvorením noriem pre rovnoprávny, rozumný a nediskriminačný prístup k distribučným systémom pre všetkých prevádzkovateľov rozhlasového, televízneho vysielania a informačného servisu;
- **načrtiť súbor požiadaviek pre kolektívne zmluvy**, ktorý bude rámcem pre ochranu sociálnych a zamestnanecích práv pre všetkých novinárov vrátane voľných novinárov;
- **zasadzovať sa za obranu a ochranu autorských práv**. MFN a jej členské organizácie by mali spoločne viest kampaň proti presunu kontroly nad kreatívnou prácou od novinárov a tvorivých mediálnych pracovníkov na zamestnávateľov;

- žiadať jasne vymedzené pravidlá vlastníctva pre všetkých poskytovateľov vysielania, či už prostredníctvom satelitného, káblového alebo terestriálneho prenosu;
- vystupovať na obranu verejnoprávneho vysielania a v prospech takých informačných služieb, ktoré uprednostňujú verejný záujem pred obchodnými záujmami s túžbou po čo najväčších ziskoch.

Najdôležitejšou výzvou pre novinárskie organizácie je podpora a posilňovanie spoločného frontu pracujúcich. Novinári majú svoje priority, a preto musíme stanoviť jasné ciele a úlohy pre prácu novinárskych zväzov. To však neznamená, že tieto by mali byť v konflikte so záujmami iných skupín pracujúcich, ktorých sa premena informačno-mediálneho priemyslu dotýka.

Existuje niekoľko kritických a zložitých problémov. Novinári napríklad odmietajú „vertikálnu integráciu“, vďaka ktorej sa telekomunikačné spoločnosti môžu stať sprostredkovateľmi informácií, a jednoznačne sasazdzujú za posilnenie ochrany autorských práv. Niektoré zväzy telekomunikačných pracovníkov zase žiadajú odstránenie akýchkoľvek prekážok, ktoré by mohli obmedziť nárasť zamestnanosti v oblastiach, v ktorých v minulých rokoch rýchlosťne ubúdali pracovné priležitosti. Majú právo obávať sa o svoju prácu.

Takéto a podobné problémy možno riešiť len vďaka solidarite a širšej diskusii. My musíme požadovať ochranu všetkých pracovných priležitostí, či už ide o platené zamestnanie alebo tvorivú prácu za odmenu.

V záujme posunutia diskusie o niečo vpred a vybudovania pozitívnej platformy pre činnosť, ktorá zabezpečí plné zapojenie sa novinárov, je pre novinárskie organizácie dobré, ak sa pokúsia splniť niekoľko úloh:

1. aby všetci novinári a ich organizácie pochopili možné dôsledky práve prebiehajúcich zmien;
2. aby novinárskie organizácie vypracovali politiku a stratégiu na vhodnú spoluprácu s organizáciami reprezentujúcimi iné skupiny pracujúcich;
3. aby novinári podporovali výskum zameraný na možnosti vývoja nových oblastí žurnalistickej práce;
4. aby boli vytvorené nové formy spolupráce medzi tvorcami v záujme ochrany a rozšírenia práv týkajúcich sa intelektuálneho vlastníctva.

Na dosiahnutie týchto cieľov vypracovala MFN program aktivít, ktorý obsahuje:

- semináre a stretnutia na štátnej a regionalnej úrovni, ktorých cieľom je prehĺbiť informovanosť členov MFN o technických, profesijných a sociálnych dôsledkoch informačnej spoločnosti;
- výskumné projekty (v spolupráci s médiami a ďalšími inštitúciami) zamerané na zistovanie vývoja nových **pracovných možností** pre žurnalistov v novom multimediálnom prostredí;
- kampaň za vytvorenie koalícii medzi odborovými zväzmi, žurnalistami, zdravieniami a ďalšími organizáciami tvorcov na obranu **práv tvorcov v slobodnom povolaní a intelektuálneho vlastníctva**.

Jedným z príkladov takejto spolupráce je **Media Union Information Society and Education Network (Musenet)**. Vytvorili ho odborové zväzy v mediálnom sektore s podporou Európskej organizácie pre vzdelanie a výskum.

Projekt Musenet bol zavŕšený na konci roku 1998. Účelom projektu bolo zistiť, aké informácie a tréningy, týkajúce sa vývoja informačnej spoločnosti, európske mediálne odborové zväzy potrebujú. Výsledkom je rad pomôcok a služieb, ktoré v rámci projektu vznikli:

- tréningový modul „Informačná spoločnosť“
- odborárska stránka na internete „Informačná spoločnosť“
- CD-ROM Musenet

Služby Musenetu nielen informujú mediálnych pracovníkov a ich organizácie o otázkach informačnej spoločnosti a o prebiehajúcich premenách, ale súčasne aj demonštrujú použitie nových informačných a komunikačných prostriedkov. Ako také sú teda modelom budúceho vývoja. V období rokov 1996-1998 MFN prostredníctvom svojej európskej sekcie - Európskej federácie novinárov, podporila Musenet - tréningový a materiálový projekt.

Vybrali sme časť z jedného Musenetového tréningového modulu, vypracovaného pre mediálnych pracovníkov. Predložený text predstavuje základný kostru dvojdňového tréningového kurzu. Celý program možno získať z WEA a z webovskej stránky MFN: <http://www.ifj.org>. O použití a ďalšom rozvíjaní tohto programu sa môžete informovať na: <http://www.ifj.org/issues/musenet/index>.

Premeny pre odborové organizácie: program kurzu

PRVÝ DEŇ	Sekcia 1: Úvod 1. Privítanie 2. Úvod v pároch 3. Premena na pracovisku 4. Úvod do Musenetu 5. Úvod do internetu 6. Surfovanie po internete 7. Info-zábava: prijímanie informácií na internete	Sekcia 2: Priemyselná a technologická premena 1. Premena: zveličovanie alebo realita? 2. On-linové zhromažďovanie informácií 3. Porovnávacia štúdia „Na internete a mimo neho“ 4. Prehľad dňa
DRUHÝ DEŇ	Sekcia 3: Implikácie premeny 1. Premena odborov? 2. Dekonštrukcia webovskej stránky 3. Práva týkajúce sa intelektuálneho vlastníctva	Sekcia 4: Príprava na premeny 1. Príprava na premeny: praktické kroky 2. Zosieľovanie v mene zmeny: ako súčasné odborové organizácie využívajú prostriedky internetu 3. Využitie technológie 4. Zhodnotenie kurzu

DEŇ 1: ÚVOD

Prezentácia:

- privítanie
- úvod do Musenetu
- úvod do internetu

Úvod do Musenetu

Ciele a úlohy:

- poskytnúť účastníkom základné informácie o projekte Musenet;
- informovať o výsledkoch analýzy zameranej na potrebnosť takého kurzu.

Dalšie informácie:

Opis projektu Musenet

Musenetovská stránka na internete:

<http://www.ifj.org/musenet/index.htm>

Úvod do internetu

prezentácia

Vedúci kurzu vysvetli základné funkcie internetu na tabuli. Potrebné diagramy si môže pripraviť vopred. Otázky zo strany účastníkov sú vítané, ale nemali by presiahnuť vyhradený čas.

Ciele a úlohy:

- prehľubiť poznatky účastníkov o základných funkciách internetu a o jeho možnom využití, o elektronickej pošte, spravodajstve (newsgroups) a konferenciach, o webe a on-linových databázach;
- robiť tak s ohľadom na to, že kurz je zameraný predovšetkým na prehĺbenie teoretických vedomostí a nielen na praktické cvičenia.

Surfowanie po internete

praktické cvičenie

Ciele a úlohy:

- poskytnúť účastníkom základný praktický úvod do webu vzhľadom na:
 - predvedenie základných možností a funkcií Netscapu
 - zistenie obsahu niektorých predpísaných miest na WWW
- pripraviť účastníkov na postupné zoznamovanie sa s problémami, ktoré budú obsahom nasledujúcej skupinovej aktivity:
- navštiviť najmenej päť rôznych adres na WWW poskytujúcich spravodajstvo s cieľom porovnať a zhodnotiť, ako tieto prezentujú správy na základe nasledovných kritérií:
 - užitočnosť informácie
 - aktuálnosť informácie
 - je to správa alebo zábava?
 - je rozdiel medzi spôsobom, akým prijíname správu na internete a ako ju čítame v dennej tlači?

Info-zábava: Prijímanie informácií na internete práca v skupinách

Ciele a úlohy:

- zoznať účastníkov s pojmom „Info-zábava“ na internete - využiť pri diskusii ich vlastné skúsenosti a dojmy z predchádzajúceho praktického cvičenia;
- diskusiu v skupinách potom použiť ako základ pre širšiu diskusiu v celej triede.

DEŇ 1: PRIEMYSELNÁ A TECHNOLOGICKÁ PREMENA

Zveličovanie alebo realita?

Ciele a úlohy:

- Oboznámiť účastníkov s pojmom premeny z hospodárskeho hľadiska: čo znamená priemyselná premena?
- Pomocou podkladových materiálov diskutovať o tejto problematike najprv v menších skupinách, potom spoločne v celej triede;
- zoznať účastníkov so základnou ideou technologickej premeny.

On-linové zhromažďovanie informácií

Ciele a úlohy:

- prediesť používanie tejto technológie pri získavaní nových poznatkov o priemysle, ktorý už prešiel technologickej premenou, a dôsledkoch, akú má splývanie jednotlivých priemyselných odvetví na odborové organizácie v oblasti médií (hospodárske, sociálne, právne a profesijné dôsledky);
- prediesť účastníkom tematicky orientované vyhľadávanie informácií, ktoré im pomôžu očeniť voľný prístup k informáciám na internete vzhľadom na:
 - rýchlosť a ľahkú dostupnosť
 - kvalitu: je to užitočné, pristupné, presné a aktuálne
 - úspešnosť pri vyhľadávaní relevantných informácií
- umožniť účastníkom zhromaždiť dostať potrebných informácií, ktoré využijú na ďalší deň pri diskusii o tom, čo premena prináša.

Porovnávacia štúdia: Na internete a mimo neho práca v skupinách

Ciele a úlohy:

V rámci diskusie v skupinách prejsť postupne k vzájomnému porovnaniu a zhodnoteniu informačných zdrojov na internete a mimo neho.

V diskusii by mali účastníci porovnať kvalitu voľne dostupných informácií (ktoré sú k dispozícii väčšinou na internete) s informáciami za poplatky z kommerčných on-linových databáz. Po diskusii v skupinách si možno v plene položiť nasledovné otázky:

- Čo sme sa dozvedeli o prístupnosti informácií na internete?
- Čo sme sa dozvedeli o vlastníctve informácií na internete?

... a odpovedať:

- ten typ informácií, ktorý je prístupný na internete, nie je veľmi dobre spracovaný a nie je veľmi kvalitný;
- informácie poskytované v komerčných databázach sú drahé, kvalitnejšie, lepšie spracované a jednoduchšie prístupné.

DEŇ 2: IMPLIKÁCIE PREMENY

Premena odborov:

Súčasná politika odborových organizácií a ich reakcia na zmeny

práca v skupinách

Ciele a úlohy:

- zamyslieť sa nad tým, čo premena znamená pre odborové organizácie v mediálnej oblasti - z hľadiska hospodárskeho, sociálneho, právneho a profesijného;
- diskusia v skupinách vychádza z podkladových materiálov a z výsledkov predchádzajúceho on-linového výskumu.

Problémové okruhy:

V diskusii by mali byť predebatované typy otázok a problémov ako:

- ako budú mediálni pracovníci v budúcnosti organizovaní?
- aký dopad bude mať spájanie odborových organizácií na úrovni štátov i na medzinárodnej úrovni, ktoré dnes prebieha?
- zastupuje Union Network International, ktorý vznikol takýmto spojením, všetkých pracujúcich v danej oblasti?
- akým spôsobom sa môžu novinári podieľať na súčasnom procese zmien?
- čo vyplýva zo súčasného procesu pre rôzne oblasti mediálneho priemyslu?

Diskusia bude ďalej pokračovať v záverečnej časti: **Zmena a príležitosť - Príprava na premenu**, v ktorej majú účastníci možnosť preštudovať si niektoré dokumenty o politike, ktorú odbory zaujmajú k danej problematike.

Dekonštrukcia webovskej stránky

praktické cvičenie

Ciele a úlohy:

- oboznámiť účastníkov so zvláštnosťami v štruktúre, dizajne a obsahu pri publikovaní na webe;
- porovnať domovské stránky dvoch on-linových „novín“ s ohľadom na uvedené zvláštnosti a výnimky s bližšie využívanie odkazov;
- použiť tieto a iné stránky na oboznámenie účastníkov s problematikou okolo otázky práv týkajúcich sa intelektuálneho vlastníctva a použiť ich aj pri diskusii o nových formách distribúcie informácií na webe.

**Práva týkajúce sa intelektuálneho vlastníctva
práca v skupinách**

Ciele a úlohy:

- oboznámiť účastníkov so závažnosťou problematiky autorských práv, ktorá je dôsledkom zavádzania informačných technológií do mediálneho priemyslu;
- s použitím podkladového materiálu - vrátane príručky MFN o autorských právach - diskutovať v skupinách o problémoch týkajúcich sa tvorcov a mediálneho priemyslu ako takého.

DEŇ 2: ZMENA A PRÍLEŽITOSŤ

Príprava na premenu: praktické kroky

Ciele a úlohy:

Opäť sa zamyslieť nad budúcimi dôsledkami premien informačného priemyslu pre odborové organizácie mediálnych pracovníkov v súvislosti s:

- praktickými krokmi, ktoré organizácie môžu urobiť už teraz;
- ako využiť informačné a komunikačné technológie pre zefektívnenie práce odborov.

Toto je **kPÚčová** diskusia v rámci celého kurzu. Vedúci kurzu by mal mať k dispozícii niekoľko dokumentov a vyhlásení k danej problematike - bud' z Musenetrovskej stránky alebo z domovskej novinárskej organizácie. Malo by ísť o najširšiu diskusiu, pretože ide o poslednú, záverečnú príležitosť pre účastníkov ujasniť si otázky, na ktoré bol celý kurz zameraný. Diskusia by sa mala venovať nasledovným problémovým okruhom:

- dopad priemyselnej a technologickej premeny na prácu novinárov a ich organizácie - meniac sa publikum, nová tvorba, produkcia, podmienky prenosu a distribúcie;
- vplyv monopolnej vertikálnej koncentrácie vlastníctva v oblasti médií;
- vyvíjajúce sa zručnosti novinárov a nové zručnosti pre novinárov bez práce;
- odpoveď odborových organizácií na prebiehajúce zmeny.

Diskusia môže predznamenať charakter nasledujúcej debaty v závere celého kurzu. Mala by sa zamerať na plány budúcej kooperácie medzi rôznymi zložkami mediálneho sektora a rôznymi hospodárskymi odvetviami - a zvlášť na konkrétné kroky, ktoré treba priať.

Zosielťovanie v mene zmeny: Ako odborové organizácie v súčasnosti využívajú prostriedky internetu

praktické cvičenie

- porovnať dva protichodné príklady používania internetu pre účely odborov, profesijných organizácií a vzdelávania;
- porovnať ich s ohľadom na metodológiu, využitie technológie, ciele a manažment webovskej stránky;
- prezrieť si ďalšie príklady zdrojov na webe, z ktorých môžu odbory čerpať.

Zhodnotenie kurzu: Využitie technológie pre odborové organizácie

Ciele a úlohy:

- ešte raz zhodnotiť rôzne technologické nástroje vzhľadom na ich možné využitie pri organizovaní odborových aktivít;
- zhodnotiť, do akej miery kurz naplnil očakávania účastníkov a splnil stanovené ciele a úlohy.

Informácie o projekte Musenet a o materiáloch, ktoré v rámci neho vznikli:
Musenet
European Federation of Journalists
266 rue Royale
1210 BRUSSELS

Zamyslite sa:

1. Aké vzťahy má vaša organizácia s inými organizáciami v mediálnom sektore?
2. Majú tieto záujem o spoločné aktivity v otázkach:
 - premeny, vrátane autorských práv?
 - zamestnaneckých práv?
 - organizovania spoločných kampaní?
 - verejnoprávneho vysielania?
 - verejnej politiky?
3. Máte vypracované formy spolupráce na úrovni jednotlivých médií?
4. Stretávate sa, aby ste prerokovali rozdiely vo vašom prístupe?
5. Aké praktické kroky možno urobiť na dosiahnutie spoločného prístupu k riešeniu niektorých problémov vyplývajúcich z prebiehajúcich premien?

Prílohy:

Vyhľásenia a dokumenty MFN

MÉDIÁ A PREMENY

23. kongres MFN na svojom stretnutí 3.-7. mája 1998 v Recife v Brazílii

odmietajúc myšlienku, že iba súkromnému sektoru patrí úloha vo vývoji médií, a to na poli rozhlasového a televízneho vysielania alebo informačných technológií,

súc presvedčený, že novinári nemôžu sami čeliť znepokojujúcim problémom informačnej spoločnosti a že je potrebná spolupráca s inými pracovníkmi médií a zástupcami odborových zväzov, preto

- poveruje Výkonný výbor, aby informoval členské organizácie o riziku obmedzovania nových digitálnych on-linových služieb zo strany štátu, ktoré bolo až doposiaľ v tlači nemysliteľné a

- prijima Deklaráciu Výkonného výboru z Montrealu z mája 1996 ako generálnu líniu profesijnej a odborárskej politiky pre odborové zväzy novinárov.

VOĽNÍ NOVINÁRI

23. kongres MFN na svojom stretnutí 3.-7. mája 1998 v Recife v Brazílii:

vítia obnovené aktivity Odbornej skupiny pre voľných novinárov (Freelance Experts Group), ktorá v kooperácii s Európskou federáciou novinárov (EFN) vytvára rámec pre aktivity na obranu záujmov voľných novinárov, ktorý by mali podporovať všetky členské organizácie.

Kongres upozornil na skutočnosť, že novinárstvo v slobodnom povolaní je rýchlosťou rozširujúcim sa sektorem a že mnohé z novo vznikajúcich pracovných príležitostí vo flexibilnom prostredí nových informačných služieb tvoria krátkodobé kontrakty alebo kontrakty s voľnými novinárm, v ktorých mediálne organizácie nútia novinárov prijať horšie pracovné podmienky, pokiaľ ide o odmenu a podmienky na prácu, ako majú novinári v stálom pracovnom pomere.

Kongres sa zhodol na tom, že novinárske organizácie musia na daný vývoj urýchlene reagovať, musia vypracovať nové stratégie na organizovanie voľných novinárov a na zastupovanie ich záujmov, uistiac sa o tom, že sa problémom slobodného povolania bude venovať pozornosť na úrovni štátov i na medzinárodnej úrovni.

Kongres vyzýva Výkonný výbor a všetky regionálne skupiny MFN na podporu Odbornej skupiny pre voľných novinárov prostredníctvom EFN a vyzýva všetky odborové zväzy, ktoré sa zúčastňujú na organizovaní voľných novinárov mimo Európu, aby sa zúčastnili na kampaniach a iniciatívach, ktoré by posilnili práva voľných novinárov na celom svete. MFN by mala predovšetkým:

- prostredníctvom EFN úzko sledovať prácu Kongresu Európskeho odborového zväzu pri ne-gociovani medzinárodnej dohody o kontraktach pre zamestnancov na čiastočný pracovný ú-vázok,

- prostredníctvom Odbornej skupiny pre voľných novinárov spolupracovať s Medzinárodou organizáciou práce pri príprave medzinárodného výskumu týkajúceho sa práv voľných novinárov,
- spolu s inými odborovými zväzmi v mediálnom sektore viesť energickú kampaň za prijatie konvencie Medzinárodnej organizácie práce na ochranu práv pracujúcich v slobodnom povolaní a na čiastočný pracovný úvazok,
- snažiť sa o sociálny dialóg so zamestnávateľmi v mediálnom sektore na medzinárodnej úrovni, ktorého hlavným cieľom je prijatiu charty o právach voľných novinárov.

Napokon, kongres opäťovne potvrzuje, že MFN by mala podporovať vznik osobitných skupín voľných novinárov v jednotlivých regiónoch v záujme zlepšenia výmeny informácií medzi regionálnymi a národnými odborovými organizáciami ohľadne konkrétnych praktických iniciatív, vychádzajúcich zo zámerov, stratégie a skúseností Odbornej skupiny pre voľných novinárov.

VEREJNOPRÁVNE VYSIELANIE

kongres MFN na svojom stretnutí 3.-7. mája 1998 v Recife v Brazílii

súc presvedčený, že technologické výdobytky musia v prvom rade slúžiť prospechu všetkých, zvlášť komunitám v rozvojovom svete, ktoré sú často izolované a neschopné podieľať sa na využívaní globálnych informačných zdrojov,

trvajúc na tom, že povinnosť médií slúžiť verejnemu záujmu, je základným predpokladom slobody prejavu a ochrany názorovej plurality,

uveďomujúc si dôležitosť solidarity medzi pracujúcimi v audiovizuálnych médiách v záujme ochrany a obrany verejnoprávnej úlohy týchto médií a v záujme vytvorenia takých štruktúr televízneho a rozhlasového vysielania, ktoré môžu vďaka verejnej správe a rôznym nezávislým finančným zdrojom, neobmedzujúcim ich novinársku nezávislosť, slúžiť celej spoločnosti,

súhlasiac s tým, že pri koexistencii súkromného a verejnoprávneho vysielania musí byť zachovaná nezávislosť, pluralita a rôznorodosť programovej skladby, musí byť zabezpečené financovanie verejnoprávnych médií a musia existovať mechanizmy garantujúce profesijnú a etickú úlohu novinára a programových tvorcov,

zhodujúc sa na tom, že koncepcia „služby verejnosti“ musí byť povinnosťou pre všetky médiá, súkromné rovnako ako financované z verejných zdrojov, ktoré poskytujú verejnosti informácie,

futujúc počinanie vlád, ktoré nútia médiá na prechod k monopolnej moci, od verejnosti k zadávateľovi reklamy, ktoré oslabujú kontrolovaný a demokratický systém verejnoprávneho vysielania,

vyhlasujeme, že v každej krajine sveta je nevyhnutné vytvoriť

legislatívny a finančný rámec, ktorý bude garantovať existenciu verejnoprávneho vysielania a tým ochraňovať kultúrnu a sociálnu rôznorodosť spoločnosti;

predpisy zavádzajúce k službe verejnosti pre všetky médiá, aby poskytovali verejnosti spoľahlivé, presné a kvalitné informácie;

legislatívny zákaz ďalšieho rastu súkromných mediálnych monopolov;

národný a medzinárodný systém predpisov na ochranu tvorivej nezávislosti v rozhlase a televízii. Všetky presipisy musia zabezpečiť vyváženú reprezentáciu občianskej spoločnosti a politického diania a nesmú im dominovať žiadne politické frakcie alebo politicky závislé organizácie.

Kongres ďalej poveruje Výkonný výbor, aby v tesnej spolupráci s inými odborovými zväzmi v sektore masových médií pokračoval v kampani na obranu verejnoprávneho vysielania a zapojil do tejto práce všetky regióny.

Napokon, kongres poveruje Výkonný výbor, aby zabezpečil vytvorenie siete členských organizácií pôsobiacich v oblasti verejnoprávneho vysielania v záujme vzájomnej výmeny informácií a vedenia kampane za spoločné záujmy.

VZŤAHY S INÝMI MEDIÁLNYMI PRACOVNÍKMI

23. kongres MFN na svojom stretnutí 3.-7. mája 1998 v Recife v Brazílii

vítajúc spoluprácu odborových zväzov v mediálnej oblasti a vznik spoločných aktivít pod záštitou Medzinárodného výboru pre odborové organizácie v oblasti zábavy a médií,

berúc do úvahy stále silné puto medzi MFN a Media and Entertainment International,

domnievajúc sa, že výraznejšia spolupráca pracujúcich vo sfére médií je nevyhnutná, ak máme celiť technologickým, ekonomickým a sociálnym výzvam budúcnosti,

opäťovne potvrzuje záväzok MFN pokračovať v procese spolupráce a vyzýva Výkonný výbor, aby v súlade so závermi Santanderského kongresu o podpore spojenectva medzi MFN a príslušnými organizáciami mediálnych pracovníkov posúdil, aké kroky je možné urobiť pre zabezpečenie spoločných aktivít a zdrojov pri presadzovaní spoločných cieľov.

STANOVY MFN

Doplnil 21. svetový kongres, Montreal, Kanada, 8.-12. júna 1992.

ČLÁNOK I: Názov a sídlo

1. Organizácia sa nazýva Medzinárodná federácia novinárov (ďalej v stanovách iba Federácia). Sídlo Federácie je tam, kde stanoví kongres.

ČLÁNOK II: Charakter

2. Medzinárodná federácia novinárov je konfederáciou novinárskych odborových zväzov, nezávislou od akýchkoľvek ideologickej, politických či náboženských inštitúcií. Federácia je organizáciou vytvorenou na to, aby sa zaoberala záležitostami, spojenými s odborovým hnutím a novinárskou praxou, rešpektovala a ochraňovala slobodu informovania, mediálnu slobodu a nezávislosť novinárov.

ČLÁNOK III: Zámerky

Cieľmi a zámermi Federácie sú:

- a) Brániť a posilňovať práva a slobody novinárov, zvyšovať profesijnú úroveň a zlepšovať pracovné podmienky.
- b) Podporovať a posilňovať práva a slobody novinárov. Podporovať členské zväzy v kolektívnom vyjednávaní.
- c) Napomáhať a presadzovať spoluprácu medzi členskými zväzmi.
- d) Presadzovať a udržiavať redakčnú demokraciu.
- e) Presadzovať a pozdvihovať spoločenskú úlohu povolania na celom svete.
- f) Podporovať a zlepšovať odbornú a odborovú výchovu novinárov.
- g) Podporovať porozumenie a pomoc každého členského zväzu vo vzťahu k členom iných zväzov Federácie, ktoré môžu na jeho území profesne pôsobiť a koordinovať činnosť na zabezpečenie bezpečnosti novinárov.
- h) Pri plnení zámerov Federácie nadvázovať a udržiavať úzke vzťahy s relevantnými vládnymi i nevládnymi organizáciami.

ČLÁNOK IV: Členstvo

4. Federácia môže prijať do svojich radov celoštátne odborové zväzy, ktorých stanovy a činnosť sú v súlade s charakterom a zámermi Federácie, a ktoré splňajú nasledovné charakteristiky:
 - a) Odborový zväz novinárov je organizáciou, ktorej prvotnou úlohou je obrana a zachovanie etických, morálnych a materiálnych práv novinárov, predovšetkým prostredníctvom kolektívneho vyjednávania v mene vlastných členov.
 - b) Jej členstvo sa skladá z novinárov, ktorí väčšinu svojho času venujú novinárskemu povolaniu a ktorí z neho majú väčšinu príjmov.
5. V zmysle týchto stanov a v súlade so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv Spojených národov sa terminom sloboda slova a sloboda médií rozumie sloboda zhromažďovať a rozširovať informácie všetkými druhmi médií: sloboda je možnosť bez obmedzenia vyslovíť názor a komentár, vrátane kritiky vlády, politických a ekonomickej inštitúcií, či už verejných, alebo súkromných a oponovať im.

6. Členmi Federácie sa nemôžu stať tie novinárske zväzy, ktorých riadnymi členmi sú zamestnávatelia, ani profesné neodborové organizácie, ktoré pracujú v zvláštnych odvetviach profesie.
7. Celoštátne organizácie novinárov, ktoré nespĺňajú všetky podmienky bodu 4, ale sú oddané slobode médií, ako sa definuje v bode 5, možno pripojiť za pridružených členov.
8. Pridružení členovia sa zúčastňujú na všetkých aktivitách Federácie. Na kongrese ich zastupuje jeden oficiálny delegát a majú poradný status. Nemajú právo voliť, kandidovať, alebo nechať sa navrhovať na funkciu. Pridružení členovia sa zaväzujú, že s pomocou Federácie urobia všetko pre to, aby sa splnili podmienky, ktoré majú riadni členovia a v príhodnom čase sa budú usilovať o plné členstvo.

ČLÁNOK V: Žiadosti o členstvo

9. Žiadost o členstvo vo Federácii so stanovami žiadajúceho zväzu sa predkladá generálnemu tajomníkovi. Generálny tajomník musí o každej žiadosti o členstvo informovať všetky zväzy.

Výkonný výbor rozhodne, či žiadost schválí, alebo zamietne, alebo či konečné rozhodnutie o nej presunie na najbližšie zasadnutie. Žiadost možno schváliť iba vtedy, ak hlasujú za ňu aspoň dve tretiny prítomných členov výkonného výboru. Keďže je žiadost schválená, zväz, ktorý podal prihlášku, sa ihneď stáva členom Federácie.

Zväz, ktorého žiadost zamietli, sa môže proti rozhodnutiu odvolať na najbližší kongres, musia ho podporiť aspoň tri členské zväzy. Takéto odvolenie v písomnej podobe by mal dostať generálny tajomník do troch mesiacov odvtedy, čo záujemca o členstvo, ale aj ostatné členské zväzy, dostali rozhodnutie, rozhodne nie však neskôr ako deň pred d'álšim kongresom.

10. Ak sa do Federácia prijme celoštátny zväz organizovaný na priemyselnej báze, za jeho členskú základňu sa považujú iba tí jeho členovia, ktorí sú novinári.
11. Postup pri prijímaní pridruženého člena a pri zmene statusu pridruženého člena na riadneho člena je rovnaký, ako sa uvádzá v prechádzajúcich odsekoch.

ČLÁNOK VI: Vylúčenie a vystúpenie

12. Členský zväz, ktorý nespĺňa podmienky stanovené stanovami, alebo členský zväz, ktorý poruší princípy, zámery či záujmy Federácie, možno vylúčiť z radov členov rozhodnutím kongresu, rovnako ako členský zväz, ktorý už vyše dvanásť mesiacov neplati členské príspevky.

Predbežné rozhodnutie o vylúčení zväzu môže urobiť výkonný výbor, ak sú za dve tretiny prítomných členov. Každé rozhodnutie o vylúčení treba ihneď poslať zväzom, ktorého sa týka, najneskôr však mesiac po jeho prijatí. Taktôž vylúčený členský zväz má právo odvolať sa ku kongresu, ktorého rozhodnutie je konečné, dovtedy však má zväz pozastavené členstvo.

13. Oznámenie o zámere vystúpiť z Federácie treba podať generálnemu sekretárovi šesť mesiacov vopred písomne.

ČLÁNOK VII. Kongres

14. Najvyšším orgánom Federácie je kongres.

15. Kongres Federácie sa skladá z delegátov zväzov, ktoré majú plné členstvo a z poradných delegátov pridružených zväzov. Zväzy s plným členstvom sú oprávnené menovať delegátov kongresu s právom voliť na celoštátnom základe takto:

do 800 členov	3 delegáti/hlasy
do 1 600 členov	4 delegáti/hlasy
do 3 200 členov	5 delegátov/hlasov
do 6 400 členov	6 delegátov/hlasov
do 12 800 členov	7 delegátov/hlasov
nad 12 800 členov	8 delegátov/hlasov

V prípade, že v jednom štáte jestveje viac členských zväzov, počet delegátov/hlasov sa stanovi na základe celkového počtu členov všetkých týchto zväzov. V takomto prípade sa zväzy dohodnú, ako si hlasy rozdelia. Takéto rozhodnutie treba prijať pred kongresom a generálneho tajomníka treba o ňom informovať aspoň dva týždne pred otvorením kongresu. Ak sa zväzy medzi sebou nedohodnú, o rozdelení hlasov rozhodne predsedníctvo kongresu podľa počtu členov v každom zväze. Toto rozhodnutie nemožno zmeniť počas kongresu.

Vzhľadom na rastúci počet novinárov a ich významnú úlohu vo zväzoch MFN, musia byť väčšimi zastúpené v aktivitách Federácie. Kongres preto odporúča všetkým členským zväzom nominovať do delegácií, ktoré sa zúčastnia na kongrese, ale aj na všetky iné podujatia organizované MFN toľko predstaviteľiek, koľko je možné.

16. Kongres sa schádza najmenej raz za tri roky. Výkonný výbor môže kedykoľvek zvolať mimoriadny kongres, ak zaň zahlasujú dve tretiny členov. Výkonný výbor zvolá mimoriadny kongres, ak o to písomne požiadajú polovica členských zväzov.

17. Kongres

a) Volí trojčlenné prezidium kongresu.

b) Rozhoduje o rokovacom poriadku kongresu.

c) Vytvára také kongresové komisie, aké uzná za potrebné.

d) Prijíma, prerokúva a schvaľuje (alebo neschvaľuje) správu generálneho tajomníka, predloženú v mene výkonného výboru, a správu čestného pokladníka o financiach Federácie.

e) Rozhoduje o odvolaniach v otázkach členstva.

f) Rozhoduje o návrnoch na dodatky ku stanovám.

g) Rozhoduje o členských poplatkoch pre riadnych a pridružených členov na obdobie do ďalšieho kongresu. Na trojročné obdobie do najbližšieho kongresu určuje finančnú stratégii. Rozhodnutia o poplatkoch a finančnej stratégii sa považujú za schválené len vtedy, ak získajú dve tretiny platných hlasov.

- h) Rozhoduje o politike a programe aktivít na obdobie do budúceho kongresu.
 - i) Rozhoduje o otázkach, predložených členskými zväzmi na prerokovanie.
 - j) Volí prezidenta, staršieho viceprezidenta, viceprezidentov, poradcov a náhradníkov, uvedených v článku VII, body 18-23, z ktorých sa tvorí výkonný výbor Federácie.
 - k) Určuje krajinu, v ktorej bude nasledujúci kongres.
 - 18. Všetky návrhy na kandidátov do volieb prijima prezídium kongresu. Voľby sú tajné.
 - 19. Prezidenta, **staršieho viceprezidenta** a dvoch viceprezidentov volí kongres z kandidátok, ktoré predložili plnoprávne členské zväzy. Prezident a každý viceprezident musia pochádzať z rôznych plnoprávnych členských zväzov a štátov. Kandidáti na tieto funkcie musia byť členmi delegácií svojich zväzov.
 - 20. Okrem prezidenta, **staršieho viceprezidenta** a dvoch viceprezidentov kongres volí 16 poradcov, z ktorých aspoň jeden musí byť volený z každej z týchto oblastí: Afriky, Ázie, Európy, Latinskej Ameriky, Severnej Ameriky a Oceánie. Kandidátov musia navrhnuť ich zväzy, kandidáti musia byť členmi delegácie zväzu na kongrese. (Pozri článok VII, odsek 15.)
 - 21. Za každý región, uvedený v článku VII, odsek 20, kongres volí dvoch náhradníkov.
 - 22. Bez ohľadu na zemepisné kritérium kongres volí ďalších dvoch náhradníkov. Náhradný poradca, ktorý dostal najväčší počet hlasov, sa považuje za prvého náhradného poradcu. Ak medzi dvoma kongresmi niektorý poradca nemôže dokončiť svoj trojročný mandát (napr. pre úmrtie, či ukončenie členstva vo zväze a pod.), nahradza ho prvý náhradný poradca (bývalý druhý náhradný poradca sa tak stáva novým prvým náhradným poradcom).
- Ak sa poradca, ktorý je jediným poradcom zvoleným za určitú oblasť, nemôže zúčastniť a zasadniť výkonného výboru, musí o tom aspoň štyri týždne pred zasadnutím informovať generálneho tajomníka, ktorý potom pozve na zasadnutie náhradného poradcu.
- V takom prípade má náhradný poradca všetky práva, povinnosti a právomoci poradcu.
- 23. Zväzy, ktorých členovia kandidujú na funkcie poradcov či oblastných poradcov v zmysle článku VII, bodov 20, 21 a 22 musia byť v čase uzávierky kandidatúr členmi Federácie. Nemožno kandidovať osoby, ktorých zväzy sú pridruženými členmi, pripadne žiadateľmi o členstvo v čase uzávierky kandidatúr.
 - 24. Termín konania kongresu sa oznamuje členským zväzom aspoň 12 mesiacov pred jeho otvorením. Pozvánky na kongres spolu s návrhom na program sa musia poslať členským zväzom aspoň 8 mesiacov pred otvorením kongresu. Pozvánku na mimoriadny kongres treba poslať členským zväzom aspoň 6 týždňov pre otvorením takého kongresu. Pracovné dokumenty sa musia poslať členským zväzom 2 mesiace pred otvorením kongresu.
 - 25. Návrhy členských zväzov sa musia doručiť generálnemu sekretárovi 5 mesiacov pred otvorením kongresu, okrem prípadov osobitne uvedených v týchto stanovách. Návrhy na úpravu týchto stanov či na rozpustenie Federácie možno predložiť len v súlade s postupom, určeným

v článku X. Všetky ostatné návrhy možno predložiť kedykoľvek, aj počas kongresu, ale pre rokovať ich možno iba za predpokladu, že sa za to vysloví prostá väčšina kongresu.

26. Rozhodnutia kongresu sú platné, ak za ne hlasuje prostá väčšina, ak to pravda, tieto stanovy neurčujú inak.

ČLÁNOK VIII: Výkonný výbor

27. Medzi zasadniami kongresov je najvyšším rozhodujúcim orgánom Federácie výkonný výbor. Výkonný výbor zodpovedá za politiku a aktivity Federácie v súlade s rozhodnutiami kongresu. Výkonný výbor posudzuje žiadosti o prijatie.
28. Výkonný výbor tvoria: prezident, **starší viceprezident**, viceprezidenti a 16 poradcov, zvolených podľa článku VII., body 18 až 22. Generálny tajomník je člen výkonného výboru bez hlasovacieho práva. Výkonný výbor sa stretáva aspoň dva razy v roku, ak má byť jeho zasadanie uznášaniaschopné, musí byť prítomných aspoň jedenásť jeho členov. O svojej činnosti podáva výkonný výbor správy kongresu.
29. Prezident, **starší viceprezident**, viceprezidenti, čestný pokladník a generálny tajomník tvoria administratívny výbor. Administratívny výbor koná v mene Federácie v našehových záležitostach medzi zasadniami výkonného výboru.
30. Prezident je vedúcim predstaviteľom Federácie. Zvoláva zasadnutia výkonného výboru a predsedá im. **Starší viceprezident pomáha prezidentovi a nahradza ho v prípade, že prezident si nemôže plniť povinnosti. Ak si nemôže plniť povinnosti starší viceprezident, nahradza ho prvý viceprezident, prípadne, ak si ani ten nemôže plniť povinnosti, druhý viceprezident.**
31. Generálneho sekretára vymenúva výkonný výbor. Je hlavným výkonným pracovníkom Federácie. Zodpovedá za administratívnu Federácie. Výkonný výbor vymenúva aj ďalších pracovníkov v súlade s postupom, ktorý výkonný výbor prijal osobitne.
32. Výkonný výbor volí zo svojich členov čestného pokladníka, ktorý dozerá na finančnú politiku Federácie. V duchu rozhodnutí kongresu za finančie Federácie ako celok zodpovedá výkonný výbor. V mene výkonného výboru správu kongresu predkladá čestný pokladník.
33. Výkonný výbor vymenúva členov pracovných skupín, ktoré ustanovil kongres. V každej pracovnej skupine musí pracovať aspoň jeden člen výkonného výboru. Prvoročou úlohou pracovných skupín je predkladať výkonnému výboru návrhy. V našehových záležitostach medzi zasadniami výkonného výboru sa pracovné skupiny môžu ujať iniciatív a podniknúť kroky v duchu direktív výkonného výboru a pod dozorom či už prezidenta alebo generálneho tajomníka.
34. V rámci stanov si výkonný výbor sám stanovuje rokovacie pravidlá.

ČLÁNOK IX: Financie

35. Platobnú osnovu a výšku členských príspevkov plnoprávnych členov a pridružených členov stanovuje kongres. Príspevky platia plnoprávni i pridružení členovia. Príspevky sa platia za

každého riadne, plne platiaceho člena plnoprávnych i pridružených zväzov. Finančný rok trvá od 1. januára do 31. decembra. Platba sa musí uskutočniť v mene tej krajiny, v ktorej sídli Federácia.

36. **Príspevky sú splatné a zročené v každom roku do 30. apríla s výnimkou prípadov, keď výkonný výbor rozhodne inak.** Zväzy prijaté do Federácie platia ten diel ročného príspevku, ktorý predstavuje časový úsek od ich prijatia do konca roka a ďalej už platia ročné príspevky.

37. Každý zväz, ktorý dluhuje členské vyše šesť mesiacov, oznamia výkonnému výboru. Výkonný výbor a kongres môžu podľa článku VI., bod 12, zbaťti riadneho i pridruženého členstva organizáciu, ktorá dluhuje členské vyše 12 mesiacov. Členský zväz, ktorý vyše dvanásť mesiacov mešká s členským, alebo s platbou za Medzinárodné novinárske preukazy, stráca právo na kongrese voliť. Výkonný výbor rozhodne o prirázke (nie vyšej ako dve percentá za mesiac); platiť bez výnimky v prípade zväzov, ktoré si do 1. júla nevyrovnali členské za príslušný rok. **Výkonný výbor môže rozhodnúť, že služby, ktoré poskytuje MFN, sa prestanú poskytovať 1. júla každého roka zväzu, ktorý dluhuje na členskom.**

38. Výdavky delegátov kongresu a predstaviteľov výkonného výboru i pracovných skupín musia hrať celoštátne zväzy, ak výkonný výbor nerozhodol inak.

ČLÁNOK X: Úpravy stanov a zánik Federácie

39. Návrhy na dodatky k stanovám treba predložiť aspoň šesť mesiacov pred otvorením kongresu generálnemu sekretárovi, ktorý s nimi ihneď oboznámi členské zväzy. Návrhy na dodatky k stanovám vyhlásia predsedníctvo kongresu za platné iba vtedy, ak získajú dve tretiny platných hlasov.
40. Návrh na zánik Federácie treba predložiť generálnemu sekretárovi, ktorý s ním naloží rovnako ako s návrhom na dodatky k stanovám. Predsedníctvo kongresu ho vyhlásia za platný, iba ak dostane dve tretiny hlasov zastúpených na kongrese.
41. V prípade rozpustenia sa po splatení všetkých dlhov finančné aktiva rozdelenia medzi členské zväzy v pomere k členským poplatkom do Federácie na bežný rok. Ak aktiva nejestvujú, dlhov prechádzajú na členské zväzy v pomere k členským poplatkom do Federácie na bežný rok.

ČLÁNOK XI: Rôzne

42. O otázkach, ktoré tieto stanovy neobsahujú, rozhodne kongres.

DEKLARÁCIA MFN: ZÁSADY SPRÁVANIA SA NOVINÁROV

Etickej kódex MFN

Druhý svetový kongres Medzinárodnej federácie novinárov v Bordeaux v dňoch 25. až 28. apríla 1954 prijal nasledovnú deklaráciu, ktorú doplnil 18. svetový kongres MFN v Helsingore (Dánsko) 2. až 6. júna 1986.

„Túto medzinárodnú deklaráciu vyhlasujeme ako normu profesionálneho správania sa novinárov, ktorých úlohou je zhromažďovať, prenášať, rozširovať a komentovať správy a informácie a popisovať udalosti.

1. Úcta k pravde a rešpektovanie práva verejnosti na pravdu sú prvoradými povinnosťami novinára.
2. V súlade s touto povinnosťou novinár má sústavne brániť zásady slobody čestného zhromažďovania a uverejňovania správ a právo na spravodlivý komentár a kritiku.
3. Novinár má informovať iba v súlade s faktami, ktorých pôvod pozná. Novinár nesmie utajovať dôležité informácie, ani falšovať dokumenty.
4. Na získavanie správ, fotografií a iných dokumentov použije novinár iba čestné spôsoby.
5. Novinár urobí všetko, čo je v jeho silách, aby korigoval každú publikovanú informáciu, ktorá svojou nepresnosťou môže niekomu ubližiť.
6. Novinár zachováva redakčné tajomstvo o zdroji dôverných informácií.
7. Novinár si musí uvedomiť nebezpečenstvo diskriminácie, ktorej sa môžu médiá dopustiť a musí urobiť všetko, čo je v jeho silach, aby zabránil diskriminácii, založenej okrem iného na rasovej neznanášanlivosti, pohlavi, pohlavnnej výlučnosti, jazyku, náboženstve, politike či iných názoroch a na národnom či sociálnom pôvode.
8. Za najväčšie profesijné prečiny novinára sa považuje:
 - plagiátorstvo,
 - svojvoľné skresľovanie,
 - osočovanie, ohováranie, naciutívanie a nepodložené obvinenie,
 - prijímanie úplatkov v akejkoľvek podobe, či už v súvislosti s publikovaním, alebo utajením.
9. Novinári hodní tohto označenia musia považovať za svoju povinnosť dôsledne sa riadiť vyššie uvedenými zásadami. V rámci všeobecne platného práva každej krajiny, novinár v profesijných záležitostach uznáva iba jurisdikciu svojich kolegov, výnimkou akéhokoľvek zásahu zo strany vlády či kohokoľvek iného.“

ISBN 80-968164-2-X

Z anglického originálu *Convergence - A Handbook For Journalists and Their Unions*
preložila Mgr. Petra Bombíková, PhD.
Vydal Slovenský syndikát novinárov, Bratislava, september 1999.

Príručka pre novinárov a ich organizácie PREMENY prináša súbor stratégii a vyhlásení MFN, ktoré pripravili viacerí kolegovia a priatelia podieľajúci sa na práci MFN a EFN v oblasti autorských práv, práv voľných novinárov a verejnoprávneho vysielania.
Súčasťou výberu sú aj výstupy a práce odborných skupín MFN / EFN.

Ďalšie informácie:
The General Secretary
International Federation of Journalists
266 Rue Royale
1210 Brussels / Belgicko
Tel.: 0032-2-223 2265
Fax: 0032-2-219 2976
e-mail: ifj@pophost.eunet.be

Slovenský syndikát novinárov
Župné nám. 7
815 68 Bratislava 1

Kontakt:
Tel.: 07/5443 5071 - sekretariát
Fax: 07/5443 4534
e-mail: ssn@ssn.sk
internet: <http://www.ssn.sk>

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) je nemecká mimovládna, nezisková organizácia, zameraná na podporu demokracie, vychádzajúc zo základných hodnôt sociálnej demokracie. Jedným z hlavných pilierov činnosti vo viac ako 100 krajinách, kde má FES svoje zahraničné zastúpenia, je podpora činnosti odborov a ich prepojenie na medzinárodné odborové štruktúry.

Adresa:
FES - Zastúpenie na Slovensku
Marótyho 6
811 06 Bratislava
Tel.: 07/5441 1209, 5441 1880
Fax: 07/5441 1641

Vedúci zastúpenia a vedúci spoločensko-politickejho projektu:
Ing. Michael Petrás
E-mail: petras@fes.sk
Vedúci odborárskeho projektu:
Ing. Arch. Vladimír Špánik
E-mail: spanik@fes.sk